

nec altera domus Hæbreorū habeat principatū: sed ut nos ipsi p secula eterna regnemus. Esto aut me
mor iniquitatis Ioab: qui p zelum occidit duos militiae principes iustos & bonos: Abner filium ner &
Amasā filiū Iethra. Quoꝝ mortē ut fuerit uisum tibi defende: quō potior me atq; potētior existens
Ioab: pœnā haftenus declinauit. Cōmēdo aut & tibi filios Berzellai galaditidis: quos in oī honore
& puidētia cōseruabis: hoc mun⁹ p̄stando n̄hi. Nō eis. n. initiū bñfaciēdi cōferim⁹: sed ea potius re
cōpensamus: q̄a p̄i eorū mihi in fugā tpe ministravit. Sed Semei fili⁹ Gera de tribu Benjamin q̄ mul
tū mihi in fuga posito blasphemauit: p̄ficiscēti: & postea remeani occurrit ad fluuiū Iordanis: & fidē
accepit: q̄ nihil mali tūc pateret nūc cām rōnabilē req̄rēs: decēter ulciscere. Dūq; ergo filiū hęc mo
nuisset: de oībus: & amicis: & de his quos nouerat pœna dignos: defunctus est: cū uixisset annis. lxx.
Ex q̄bus regnauit septē ānis in Hebron sup tribum Iuda: & mēses sex: in Hierosolymis aut regnauit
sup p̄uinciam uniuersam ānis triginta tribus. Hic. n. uir fuit optimus & oī uirtute plen⁹: quos eē oport
ret in regib⁹: q̄b⁹ rātaꝝ gētiū cōmittit salus: fortis: q̄lis nō fuit alius. Nā in certaminis q̄ pp̄ subiectos
habuit: prim⁹ ad picula p̄perabat: laborare & pugnare milites iuit: ab ipse opando potius: non sicut
dñs impando: ad itelligēdū & cōsiderandum de futuris: & ad disp̄sationē p̄sentiū nimis idoneus:
castus: māsuetus: benignus: circa eos q̄ in calamitatib⁹ erāt: iustus & nimis humanus: in his at q̄ regi
bus p̄cipue cōueniūt: nullo penitus nisi circa uxore Vriæ magnitudine p̄tatis deliq̄t at & diuitias
q̄tas nullus alius regū: neq; Hæbreorū: neq; gētiū aliaꝝ. Sepeliuit at eū filius Salomon in Hierosoly
mis decēter nimis: & aliis reb⁹ q̄ solēt circa exeq̄as regias ministrari: & multas diuitias cū eo recondi
dit. Quāꝝ magnitudinē ex his q̄ dicturus sum poterit qlibet agnoscere. Post ips. n. annoꝝ mille tre
cētoꝝ: hircanus p̄t̄ifex dū ciuitas obsideret ab Antiocho rege qui Pius cognominatus est filio De
metrii: uolens ei dare pecunias ut ab obsessiōe recederet: & exercitū suū auferret: non hñs unde hoc
adimpleret: aperuit unū locū sepulchroꝝ Dauid: & sublati exinde tribus milibus talētoꝝ: p̄tem de
dit Antiocho: & ita nimieratē obsessiōis amouit: sicut et in aliis indicabim⁹. Post hęc aut multo an
noꝝ tpe iam trāfacta rursus Herodes rex aliū locū ap̄iens: plurimas exinde pecunias tulit. Nullus at
eorū loculos regum inuenit. erant. n. sub terra mechanico modo recōditi: ut īgredientibus in monu
mentum: nullatenus possent esse manifesti. Sed de his q̄dem hęc modo indicasse sufficiat.

Incipit liber octauus antiq̄uitatum.

Quomodo Salomon suscepit regnum: & peremit Adoniā Ioab & Semei.

CAP. I.

Auid itaq; q̄ uirtutū: q̄toramq; bonorū auctor extiterit cōtribulib⁹ suis: quā
taq; bella pugnasq; gesserit: & lōgæuus sit mortuus: in p̄cedenti declarauim⁹
libro. Salomoni uero ei⁹ filio adhuc ætate iuuenulo suscipiēti regnū: quem
adhuc uiuēs p̄r dñm populi uniuersi uolūtate dei cōstituit: sedēti in solio pa
tris: oīs eq̄dē populus solēniter fauit: ut assolet in initio quatenus ei⁹ res optime
regerent: & usq; ad senectutē feliciter p̄maneret in regno. Adonias at q̄ eius
etiā p̄re adhuc uiuēte tentauerat regni culmē iuadere: ingressus ad regis ma
trē bersabeen: eaq; humiliter salutata: req̄situs ab ea: ut si p̄ al̄ qua petitiōe uen
nisset ediceret: p̄mittēs se tota uolūtate cōferre: Adonias itaq; locutus ē. Nō

sti qdē & ipsa regnū & pp̄ ætatē: & pp̄ populi uolūtate fuisse meū: sed decreto dei ad Salomonē tuū
filiū puenisse: me tñ amplecti p̄fiteor: & gratis seruire ei: & libenter agere q̄ iusta sunt. His dictis pari
ter postulauit: ut apud filiū eius suū fratrem intercederet: eiq; suaderet: dari sibi Abyfag: q̄ cū eius patre
dormierat uxore dicēs. q̄a p̄ senectute eā pater nō agnouisset: sed adhuc uirgo consisteret. Bersabee
uero & ministraturā se in hoc negocio studiose p̄misit: & nuptias p̄mereri pp̄ utrūq;: q̄a & rex ei uel
let aliquid p̄stare: & illa p̄ eo p̄na uolūtate deposceret. Adonias aut spe nuptiaꝝ lætus abscessit. Salo
monis ergo mater repente prexit ad filiū: locutura de q̄bus Adoniæ supplicāt: p̄miserat. Et occur
rente sibi filio eamq; cōplectente: cū deduxisset eā ad locum ubi solū erat regni cōstitutū: rex aliud
foliū a dextris matri iussit apponi. Cūq; sedisset bersabee: unū inq̄t o fili munus mihi petenti cōcede:
& ne uelis quasi difficile denegare: tristēq; deserere. Cui Salomon se iplere qd̄ uellet ait: q̄a scū esset
matri cuncta p̄bere: culpabat tñ eius petitiōis initiū: qd̄ tanq̄ nō habens firmissimam sp̄ adoptionis
hmōi uerba p̄ferret: & adhuc qcq; sibi negati metueret. Tūc illa rogabat: ut uirginē Abyfag Adoniæ
fratri dōaret uxore. Hoc uerbū rex iracūde suscipiēs: dimisit qdē m̄rem dicens: quō Adonias cās ni
mis eminētes appeteret: & mirari se quō nō ei posceret etiā regnū: q̄ q̄si seniori Abyfag dandā roga
ret uxore: q̄ potētes hēret amicos: Ioab principē militiae: & Abiathar sacerdotē: mittēs q; Banaiā: qui
erat sup corpis custodes: fratrem Adoniam p̄cepit occidi. Vocās igitur & Abiathar sacerdotē dixit ei.
A morte quidem hoc te liberat quia & cū patre meo sapius laborasti: & arcam cū eo in hęc regionē
uexisti: hoc aut tibi propono suppliciu: eo q̄ fueris cū Adonia cōiunctus eiq; cōsenseris: ut neq; hic
moreris neq; ad faciē meā ingrediaris: sed p̄gens in tuā patriā in agris dege: & hanc cōuersationem
donec uiuas exerceto: quō peccasti: & nō est iustum te habere sacerdotiū. Sic ergo domus Ithamar
sacerdotii honore priuata est: propter prædictā cām sicut Samuel Heli prædixerat: transiuitq; ad ge
nus Phinees. i. ad Sadoch. De genere uero Phinees tpe quo ad domum Ithamar sacerdotiū trāsmi

grauit: Heli primo pontificatum accipiente: isti descendisse noscuntur qui a sacerdotio sunt priuati. Vochar filius Ioseph summi sacerdotis: huius filius Ioathā. Ioatham autem Meroth: Meroth Asophi: Asophi autem Achitob. Achitob autem Sadoch: qui primū a rege sacerdos ē factus. Ioab igitur princeps militiæ peremptum audiens Adonian: ualde perterritus est: erat enim eius amicus potius quā Salomonis regis: & hoc periculum propter illius fauorem non irrationabiliter suspicatus est: fugit ad altare: credens sibi cautelam religionis interuentu pietate regia profuturam. Quod dum fuerat regi nunciatum: mittens Banaiam eum iussit adduci: ut in eius iudicio satisficeret. Ioab autem ait non se relicturum esse sacrarium: sed ibi potius quā in loco alio moriturum. Quod dum Banaias renunciafset regi: praecepit Salomon ibi sicut uellet caput eius abscidi: & hanc eum recipere poenam pro duobus militiæ principibus: quos indecēter occiderat: & eius cadauer sepeliri: ut peccata quae gessit eius nunquam desererent genus: & Ioab morte ipse: eiusque pater esset innoxius. Quod dum fecisset Banaias: ipse princeps militiæ totius exercitus constitutus est. Sadoch autem solum fecit sacerdotem: in loco Abiathar quem remouit. Semei uero praecepit: ut domum sibi edificaret in Hierosolymis ibique maneret: & torrentem Cedron transgredi non auderet: quod si transcenderet: ultionem mortis incureret: & super hanc comminationem iurifurandi eum religione constrinxit. Semei autem hoc praecepto Salomonis gaudere se dicens atque seruare: in super adiiciens iurandum: relicta patria in Hierosolymis habitabat. Transactis autem annis tribus: audiens duos seruos qui ei fugerant in Geth comorari: prexit ut quærerent eos. Quod cum ei reuertenti cognosceret rex quae & mandatum eius & iurandum respuisset: grauius hoc tulit: eoque uocato: tu inquit iurasti: non te me esse relictum: neque ab hac ciuitate ad aliam aliquatenus egressum. Non ergo iurifurandi effugies ultionem sed etiam pro quibus patrem meum fugientem iniuriis affecisti: dabis nunc poenas. Agnoscas quia nihil lucrantur: qui non repente pro sua iustitia puniuntur: sed omni tempore quo se putant nihil pariendos sine timore consistere: crescit eorum poena: & causa maior efficit: quam peccasse noscunt. Tunc Semei Banaias iussu regis occidit.

De sapientia eius & intellectu: atque diuitiis.

CAP. II.

Umq; Salomon iam regnum haberet firmum: puniuit omnibus inimicis: duxit uxorem filiam Pharaonis regis aegyptiorum: edificatis muris Hierosolymorum multum potioribus atque munitioribus quam primitus extiterunt. Decetero maxima pace gubernauit impium in nullo peruenit circa iustitiam legumque custodiam aut paternam memoriam mandatorum minor existens: sed cuncta quaecumque aetate pueri sapientiaque perfecti faciunt: cum integritate principia celebrabat: placuitque ei ut ueniens in Hebron: in altari aereo quod fecerat Moyses sacrificaret deo. Tunc itaque mille oues obtulit in holocaustum. Quod dum fecisset: precipue deum uisus est honorasse: appuitque illi ea nocte per somnum precipiens: ut quae uellet sibi pro cultu pietatis peteret dona inferri. Salomon autem optima & eximia postulabat: quae & deus grate praebere: & utiliter homo perciperet. Non igitur aurum non argentum non alias diuitias ut homo & iuuenis sibi dari deprecatus est: haec enim multos sola putantur magna & dei dona principia esse: sed da mihi inquit domine mentem sanam: & prudentiam bonam: ut circa populum iustum possim uerumque proferre iudicium. His petitionibus placata diuinitas: & iam alia cuncta quorum memoriam in prece non fecerat dare se dixit id est diuitias: saeculi gloriam de inimicis uictoriam: & praeter omnibus intellectum ac sapientiam: quae nullus alter hominum habuit nec regum: nec priuorum: seruaturumque se etiam nepotibus eius imperium multo tempore compromisit: si iuste uiueret: & ei obediret: & patris sui in optimis actionibus imitator existeret. Haec Salomon audiens dicta a deo: repente exiliuit e somno: & adorans eum: ad Hierosolymam remeauit: & ante tabernaculum sacrificia celebrauit: epulasque uniuersas exhibuit. His itaque diebus iudicium apud eum deductum est: cuius criminum erat inuenire difficile. Cuius uero unde in iudicium Salomon prouenerat: necessarium iudicium referre: ut legentibus iurgii nota sit difficultas: & si tale aliquod contigerit: quasi ex imagine egregii decreti: cito possint huiusmodi proferre sententiam. Duae ad eum mulieres socia de conuersatione conuenerunt: quarum quae laesa uidebatur: prima coepit haec uerba proferre. Habitabamus inquit o rex ego & haec in una domo: contigit autem ambabus: ut una die eadem hora pareremus. Transacta iam tertia die: dormiens haec supra suum filium incubuit: & eum uiolenter occidit: tollensque meum ad se contulit: & mortuum in ulnas meas dormientis apposuit. Mane factum dum ubera porrigerem filio: meum quidem non repperi: huius autem mortuum adiacere mihi cognoui: & misera certius hoc turbataque considerans: factum scelus inspexi. Unde repetens meum filium & non ab isto recipiens: ad tuum domine remedium conuolauit. Dum enim sola simus & nullum qui nos arguat metuamus: contemnens haec denegare persistit. His dictis requisit rex: quid allegare uellet & altera. Qua negante quod hoc fecisset: & dicente suum uiuere filium: & aduersariae suae defunctum: cum nullus posset huius rei iudicium discernere: sed in eius descriptione omnium mens haberet: solus rex huiusmodi quaestione inopinabiliter exoluit: iussitque deferri & mortuum & uiuum infantem: uocauitque quendam armigerum praecipiens: ut euaginato gladio: ambo diuiderentur infantes: & utraque medietatem & eius qui mortuus erat: & qui uiuebat acciperet. In hoc ergo iudicio omnis quidem populus ignorans sententiam deridebat: quasi ab adulescente rege prolata. Inter haec autem uera mater proclamante ne hoc fieret: sed potius ut infantulus eius sociae traderet: sibi sufficere dicens: ut tantum uiueret: eumque uideret: licet alterius esse putaret: & e diuerso altera praeparata esset ut diuisum uideret infantem: insuper ueram

matrem tormentis affici postulare: cognoscens rex utriusque uoces de uero fonte cordis prolaras: re clamanti quidem ne pimeretur infantulus: iussit filium redonari: ueram matrem eam agnoscens: alteri us uero maliciam accusauit: quae necato proprio filio: etiam suae amicitiae natum uidere cupiebat extitit: Hoc itaque magnum exemplum & principium sapientiae & prudentiae eius indicium populus credidit uniuersus: & ex illo die tanquam diuinum habentem sensum omnes inspiciebant. Isti itaque principes militiae & duces erant ei in omni punitia: in tribu quidem Effraim Vrias: in regione autem Bethleem erat Dochis: dorsem autem & maritimorum regionem Benainadab habuit sub potestate sua duxitque filiam Salomonis uxorem. Campus autem maximus erat sub Banaia filio Bachi cui adiecta terra est ad Iordanem usque protensa. Galaditae uero & gauladitae usque ad montem libanum: & centum sexaginta ciuitates maximas atque munitas habens sub se Gabiarum gubernabat eas. Achinadab autem totius Galilaeae usque ad Sydonem curam habebat: & ipse duxit filiam Salomonis nomine Basinia. Maritima uero quae circa arcem & ciuitatem posita sunt habuit Banach Sabath autem montem Tabirum: & Carmelum: & inferiori Galilaeae regionem usque ad Iordanem fluium constitutam Basan disponebat. Semei autem foris Beniamitidis erat iniuncta: Gabar autem habuit regionem positam transiordanem: & super omnes hos unus erat positus princeps. Mirabile itaque incrementum habuit & populus Haebreorum & tribus iuda: conuersi ad terrae culturam. Nam pace potiti: & a bellis atque tumultibus ulterius abstracti: insuper & desideratam libertatem adepti: in teperantes erant circa substantias congregatas: & eas semper potius extendendas. Erant regi & alii duces qui Syrorum terras & alienigenarum a flumine Euphrate distentas usque ad aegyptum gubernabant: tributa colligentes ex gentibus. Inferebant autem & eius mensurae quotidianae ad regale conuiuium similia choros triginta: farinae expensae choros sexaginta: boues saginatos decem: & de pascuis uiginti: annos saginatos centum. Haec omnia praeter illa quae de uenationibus capiebantur. i. ceruos & uolatilia: sed & pisces ab alienigenis portabantur. Tantam uero multitudinem curuum habuit Salomon: ut quadraginta milia praesepia equorum subiugaliu essent: & praeterea erant duodecim milia equestriu: quoque medietas quaedam regem in Hierosolymis obseruabat: reliqui uero per uicos regios dispersi manebant. Idem uero dux cui commissae erant mensurae regalis expensae: etiam equis necessaria ministrabat: deueniens haec ad locum ubi rex ipse morabatur. Tantam itaque deus praebuit Salomoni prudentiam ac sapientiam: ut etiam homines antiquos excelleret: & nec aegyptiis quae sapientia omnibus differre dicuntur compatus: uel modicum minor esset: quoque utique multam nimis sapientiam praecedebat. Transcendit sua sapientia etiam eos qui apud Haebros tunc sapientia clarere uidebantur: quae omnia non praeteribo. Erant autem Erha: & Thema: & Chalgal: & Dardanus filii Madanis. Composuit autem & libros de canticis & modulationibus quosque & mille: & pabolarum atque similitudinum fecit libros tria milia: per unumquodque enim arboris genus pabulam dixit: ab Hysopo usque ad Cedrum. Eodem modo & de iumentis: & de reliquis terrenis: necnon aquatilibus: & aeris animalibus disputauit. Nullam namque naturam ignorabat: iexaminatamque praerit: sed de omnibus philosophatus est: & disciplinam proprietarum earum eminenter exposuit. Praestitit autem deus etiam ei: ut contra daemones artem ad utilitatem hominum & eorum curas edisceret: & incantationes instituit: quibus egritudines soleant mitigari. Modum etiam coniurationum: quibus obstricti daemones ne denuo redeant effugantur inuenit: & haec cura haecenus apud nos multum prevalere dinoscitur. Vidi etenim quaedam Eleazarum de gente nostra praesente Vespasiano & eius filiis & tribunis: alioque simul exercitu: curantem eos: qui a daemonibus uexabantur. Modus autem medicinae fuit huiusmodi. Intulit naribus eius qui a daemone uexabatur anulum habentem subter signaculum radicem a Salomone monstratam: deinde daemonium per nares odorantis abstraxit: & repente cecidit homo. Postea coniurauit eum: iuramentum obiciens Salomonis: ne ad eum denuo remearet. i. cantica quae ille composuit super eum dicenda. Volens autem satisfacere atque probare praesentibus Eleazarus hanc se habere uirtutem: ponebat ante eos aut calicem aut peluim aquae plenum: & daemone imperabat: ut haec egressus ab homine euertetet: & uidentibus praerberet indicium quod hominem reliquisset. Quo facto: sapientia Salomonis cunctis innotuit: propter quam ut omnes magnitudinis eius naturam cognoscerent atque religionem & ut nullius rei uirtus de omni genere sub sole eum lateret: haec dicere sum compulsus. Audiens ergo Hiram rex tyri: quod Salomon David patri successisset in regno: & ualde laetatus quo David fuerat amicus: misit ad eum saluans & propter praesentia bona gaudens. Destinauit uero ad eum denuo Salomon litteras haec habentes. Rex Salomon Hiram regi. Scito patrem meum uoluisse deo edificare templum: & bellis frequentibus fuisse prohibitum: non enim primo desit inimicos extinguere: donec eos tributarios sibi subjugare: ego uero gratias ago deo pro pace praesenti: propter cuius deuotionem non dubito edificare domum: ipse namque meo patri dixit a me hanc esse faciendam. Quapropter rogo: ut aliquos mittere iubeas cum meis ad montem libanum: qui ligna secare possint: ad sectionem namque siluarum Sydonii sunt doctiores nostris: mercedes uero quas de creuentis ego incidentibus ligna praebabo. Legens autem Hiram hanc epistolam: & in his quae scripta fuerat delectatus: Salomoni ita rescripsit. Rex Hiram regi Salomoni. Dignum est quod ut benedicat deus: quod tibi patrium praebuit principatum sapienti uiro: & omni uirtute pollenti: ego autem in his omnibus delectatus: quaecumque mandasti libentissime ministrabo. Incidens enim ligna procera & multa cedrina pariter & cypressina per meos ad mare destinabo praecipiens: ut ratibus factis: nauigantes ad locum

quemcūq; uolueris ea deponant: ut tui hæc ad Hierosolymam deferant. Sed tu pro his præbe nobis frumenta: eo q̄ horum nobis esse uideatur inopia. Quapropter supplicamus in hoc te esse sollicitum. Harum igitur epistolarum hæcenus rescripta seruantur: non in nostris solūmodo libris: sed etiam apud Tyron & si quis hæc uoluerit integre cognoscere: rogans custodem monumentorū publicorum tyriæ ciuitatis: inueniet ea consona horum quæ a nobis edicta sunt. Hæc dixi uolens lecturos agnoscere: q̄ nihil amplius extra ueritatem proferimus: neq; ex uerisimilibus quibusdā aut fallacibus aut delectabilibus rebus hanc historiam componentes: examinationem quidem fieri non declinamus: & ut nobis credatur exigimus immo in nullo potius hæc recipi deprecamur: nisi adhibita p̄batione & manifestis inditiis uirtutem ipsius ueritatis habeamus. Rex itaq; Salomon dum ei fuissent litteræ Tyri regis allatæ eius uoluntatem & fauorē ualde laudabat: & ei quæ poposcerat respensauit: misitq; singulis annis tritici uiginti milia choros: & totidem olei batos: batus autem capit sextarios septuagintaduos: eandem uero mensuram etiam uini præbebat. Amicitia siquidem Hyram & Salomonis ac potius largitate creuerunt: & iurauerunt has esse iugiter permanuras. Rex autem indixit omni populo tributa triginta milium operariorum: quatenus opus præ multitudine sine labore constaret: diuisitq; eos ualde prudenter. Decem milia enim fecit incidere uno mense in Libano monte: ut duobus mensibus remeantes ad propria requiescerent: donec iterum uiginti milia diffinito tempore suum opus implerent: itaq; contingebat quarto mense ut priores denuo ad laborem remearent. Super hos enim laboratores curator institutus ē adorā. Erāt autē ex his quos reliquerat Dauid ad portandos lapides aliamq; materiam septuaginta milia uiri: & eorū qui lapides incidebant octoginta milia & eorum præpositi tria milia trecenti: uelociterq; secabant lapides eximios ad fundamēta tēpli: quos primitus poliebant & copulabant in mōtib; & ad ciuitatē deferēbāt: fiebātq; hæc nō solū a puincialib; structoribus: sed et ab artificibus quos miserat rex iram.

Quomodo primus in hierosolymis edificauit templum: & de præuaricatione qua præuaricatus est circa senectutem: simul & de obitu ipsius.

CAP. III.

Epit autem Salomon edificare templum anno quarto regni sui: mense secūdo: quem macedones Artemisia: uocāt: Hæbrei autē Hyaro: anno quingentesimo secūdo filioꝝ Israhel profectiōis ex Aegypto. Post mille autē & uiginti ānos aduētus Abraā ad Chananaam de mesopotamia: a tpe uero diluuii anno millesimoquadringentesimo: ab Adā autē p̄toplasto usq; ad edificationē tēpli Salomonis præterierunt simul anni tria milia centū: & duo: qua tempestate cœpit edificare templum. Tunc siquidem undecimum iam in regno Tyri Hiram annum habebat: a Tyri uero cōditione usq; ad ædificationē templi fuit tēpus annorum quadraginta & ducentorū. Deposuit itaq; rex fundamēta templi in nimiam terræ profunditatem: de lapidibus ualde fortissimis & qui possent longo tempore permanere: qui æque constipati sibiq; conferti terræ pauimentum & fortitudo super ædificati templi essent: & propter inferiorem sui fortitudinem sine defectu impositam magnitudinem & præciosam una pulchritudinem sustinerent: quæ utiq; fundamenta non minus pondus habitura erant q̄ alia quæ erant tanta celsitudine & fastigio quasi ad instar mundi: & ad magnificentiam fabricāda. Eleuatum itaq; templum usq; ad cameram ex lapide albo constructum cuius altitudo fuit sexaginta cubitorū: & longitudo sexaginta tantundem: latitudo autem uiginti. Super hoc autē erat aliud ædificium æqua mensura: ita ut esset oīs altitudo templi cubitorum centū uiginti: eratq; conuersum ad orientē. Cuius uestibulum habebat longitudinē cubitorū uiginti quantā & latitudinē templi: latitudinē uero cubitorū decem in altitudinem surgens cubitis centum & uiginti. Aedificauit autē in circuitu templi uiginti puulas domus: quæ sui copulatione tēpli totum spacium extrinsecus ambiebant. Nam & ingressus eaq; ita fecit adinuicem: ut ex alia intraretur ad aliam. Harum nāq; singulæ domus latitudine quidē habebāt qnq; cubitorum & tantundē longitudinis: altitudinis uero uiginti. Erant autē supra ædificatæ his aliæ: & rursus aliæ super eas equales: & mensuris: & numero: ita ut oēm altitudinem haberēt proxime sicut domus inferior: superior nāq; circumædificata non erat: opiebātq; eas camera cedrina: & domibus quidem singulis erat hoc p̄prium: & imputribile tegumentū. Aliæ uero erat tectū cōe lōgissimis trabibus adopertū & cuncta tegentibus: ita: ut medii pietes ab eis trabibus constipati firmiores existerent. Cameras quæ sub trabibus erant de lignis eisdē fecit: celatis opere laquario: auroq; uestitis. Parietes autem cedrinis tabulis exornauit: easq; pariter deaurauit: ut omne tēplum nimis effulgeret & uultus ingredientiu faceret auri lumine resplendere. Fabrica uero totius templi multa arte confecta est de lapidibus politis: arteq; cōpositis: & nimis limpide constitutis: ita: ut neq; mallei neq; alterius instrumenti fabrilis aliquod considerantibus appareret indicium: sed præter hunc usum omnis materia congruenter explicita uideretur: ut naturali harmonia potius quam ferramētōꝝ crederetur necessitate confecta. Excogitauit autē rex ascensum superioris domus per latitudinem pietis efficere: non enim habuit ianuam grandem ad orientem sicut domus inferior: sed a lateribus erāt ingressus ianuæ ualde puæ. Vestiit autem tēplum intrinsecus de lignis cedrinis uncinis fortibus colligatis: quatenus hoc pro munimine: & fortitudine constaret magna: diuisitq; tēplum in duas ut interior quidem domus uiginti cubitorum adituum esset: quadraginta uero cubitis secundo

templo secerneret. In pietate quoque diuidente aditum a reliquo templo ianuas de cedro statuit auro multo: & diuersis historiarum celaturis ornatas: suspenditque ante eas uela ex magnis colorum floribus idest hyacinthi: & purpuræ: & cocci: & byssi mollissimi splendidissimique conmixta. Recondidit autem in aditu quod erat latitudine cubitorum uiginti: & totidem longitudine duo Cherubin tota ex auro purissimo habebantque utraq; altitudinem cubitorum quinque. Duæ alæ erant in cherubin quinque cubitis extensæ. Quapropter non procul a semetipsis aberant: ita ut alijs suis una tangeret pietatem australem: alia uero posita ad aquilonem: alia uero alæ semetipsas coniungentes: arcam quæ in medio eorum posita erat operiebant. Hæc uero cherubi nullus quies fuerit dicere neque coniectere potest. Statuit autem pauimentum templi petalis aureis: posuitque in portam templi ianuas secundum altitudinem pietatis mensuratas habentes latitudinem cubitorum uiginti: atque pulcherrime deaurauit: & ut breuiter dicam: nullam partem templi. reliquit extrinsecus & intrinsecus: quæ non esset deaurata: operuitque similiter etiam has ianuas sicut interiores uelis uarie decoratis. Porta uero uestibuli nihil habuit horum. Misit ergo rex Salomō ad hirā: & ab eo accepit artificem nomine Chirā: habentem matrem ex genere Neptali: & patrem Uriā generis Israelitici: quod totius quidem operis erat edoctus: precipue tamen artifex ad operandum aurum & argentum & æs: per quem. scilicet uniuersa pro uoluntate regis in templo sunt diuersis machinationibus adimpleta. Fecit itaque is artifex Chirā duas columnas æreas cum canalibus: cauatione quattuor digitorum: quarum erat proceritas decem & octo cubitorum: & ambitus in circui tu duodecim cubitorum. & supraposuit utraq; columnæ capitella fusilia liliata: altitudinem cubitorum quinque supra quas erant ærea retia facta: quæ operabantur lilia capitum columnarum: de quibus pedebant bini ordines malogranatorum ducentorum. Harum siquidem columnarum aliam constituit in parte dextra ante portam in uestibulo templi: uocauitque eam Thalamum Iachī: aliam uero in parte sinistra: quam nominauit Booz. Fudit autem & mare æneum in schemate hemispheri: quod opus æreum propter sui magnitudinem mare uocatum est. Erat enim uelut Cætharus ingens: habebatque eius Diametrum. id est ab angulo usque ad alium angulum cubitos decem & grossitudo eius erat fusilis digitorum quattuor: habebatque fundum in medio alui sui loco: opere rotundum: decem coronis explicitum. Huius diametrum erat cubiti unum. Circumstabant autem in eo mari uituli duodecim respicientes singuli ad quattuor uentorum regiones: hoc est tres uituli per unamquamque regionem: quorum terga intus respiciebant: & super eos hemispherium incubebat. Cuius emispherii rotunditas ad interiora tendebat: capiebatque hoc mare batos tria milia. Fecit autem decem cantharis bases æreas quadrangulas: & uniuscuiusque latitudo fuit cubitorum quinque: latitudo quattuor: altitudo sex: conclusumque est opus particulariter ita ornatum. Erant columnellæ quattuor quadrangulæ per angulos stantes: latera basis ex utraque parte in se habentes inserta erantque trinæ diuisæ: & singulæ earum habebant celaturas suas: idest alibi erat leo: alibi taurus: alibi aquila: & in columnellis similiter per latera erant huiusmodi celaturæ: quasi crispantibus plectulis alias petalis factæ: quarum altitudo fuit cubiti unius & dimidii. Erat mirum uidere orbem rotarum: quemadmodum erant celatæ & basium iunctæ lateribus. Angulos uero superiores concludcbant humeri expansi utique manibus animalium: super quas sedebat fundus cæthari reclinatus: idest incumbens super manus aquilæ & leonis: quod opus ita erat sibi met coaptatum: ut naturaliter insertum quodammodo uideretur. Inter hæc autem erant & arbores celatæ palmarum. Huiusmodi ergo erant decem bases effectæ. Fecit autem ad hæc & decem cantharos rotundos æreos quorum singuli ferebant quadragenos choros: eratque altitudo eorum quattuor cubitorum: & tantumdem ab alterutris eorum labia recedebant: posuitque decem hos cantharos super decem bases quæ uocabantur melchonoth: quinque cantharos statuas a parte sinistra templi quæ erat ad aquilonem: & totidem a latere dextro ad australem partem: respicientes adorientem: quod etiam mare constituit aqua plenum disposuitque mare: ut ingredientiæ sacerdotes templum in eo lauarent manus & pedes ascensuri scilicet ad altare: & cantharos ad animalium iteratim diluenda: simul & pedes eorum quæ erant holocaustis imponenda. Fecit autem altare æreum: cubitorum uiginti longitudine: & totidem latitudine altitudine uero decem ad holocausta celebranda. Fecitque eius uasa ærea: id est sup & ollas & caldarias: & trullas: & harpagones: & omnia uasa operatus est ex ære: cuius splendor & pulchritudo similis erat auro: obtulitque rex multitudinem mensarum: & unam quidem ualde præcipuam auream: super quam ponebantur panes dei: & huic proximas decem milia altero modo factus: super quas uasa iacebant: idest phialæ & patere aureæ quidem decem milia: argenteæ uero quadraginta milia: fecitque candelabra decem milia secundum præcepta Moysi: & quibus unum in templo condidit: ut per diem luceret secundum legem: & mensam unam super quam positi erant panes ad partem templi respicientem: & ad aquilonem diuerso positum candelabrum quod in australi parte constituit aureum uero altare inter hæc medium erat. Hæc enim omnia domus habuit quadraginta cubitorum ante uelum aditi: ubi erat arca recondita. Fecit itaque rex uini fusilia octoginta milia: & phialas aureas decem milia: argenteas uero duplici numero: pateras aureas ad offerendam in eis simillam consperiam ad altare octoginta milia: & argenteas duplici numero crateras in quibus simillam cum oleo fermentabant aureas quidem quinquaginta milia: argenteas uero dupliciter: mensuras quoque similes eis quæ Mosaicæ uocabantur affarones aureas quidem uiginti milia: & argenteas dupliciter: thurribula uero aurea quibus offertur incensum uiginti milia: similiter & alia thurribula in quibus portabantur a maiore altare igne ad minus altare quod erat in templo quinquaginta milia stolas sacer-

dotales pontificibus cum his quæ pendebant ad pedes & superhumerales: & rationales ex gemmis mille: corona uero in qua deum Moyses inscriplerat: una fuit quæ ad hunc diem usq; permanfit: sacerdotales stolas ex bysso cõtextas: & zonas purpureas singulas decem milia: & tubas secundum p̄ceptum Moyfi ducenta milia: item stolas leuitarum hymnos dicentium ex bysso ducenta milia: & instrumenta musica & ad hymnos dicendos adinuenta quæ uocantur Nabla: & Cinara ex electro cõstituit quadraginta milia. Hæc omnia ad honorem dei Salomon copiose & magnifice fabricatus est in nullo p̄cus existēs: sed circa ornamenta templi usus est præcipua largitate: quæ etiam in thesauris dei recondidit. Circundedit autem templum per ambitū uniuersum: quod propria quidem lingua gison: latine maceria: seu cancellus nuncupatur: tribus cubitis eius erigens altitudinem: ut ab ingressu tēpli cæteros prohiberet: & solis sacerdotibus hoc licere significaret: extrinsecus uero huius templi aliam edificauit aulam quadranguli schemate factam: erigēs maximas porticus atq; latas: & portas excelsas & amplas per quattuor mundi p̄tes in eo constituens: quæ singulæ ad unumquemq; uentum quattuor angulis attendebant: ubi ianuas aureas collocabat. In hoc ergo sacratio omnis populus quibus purgatio & obseruatio legitimorum inerant introibant. Si quidē mirabilis & omnino præcipua fuit & populosa ad suscipiendos aduenientes: & si dici potest etiam cõtemplationē uisionis ipsius excedebat aula quæ foris erat. Magnas enim effodiens profunditates quas propter infinitam celsitudinem non poterat aliquis sine terrore conspiciere: & erigens fabricas in quadringentis cubitis earum altitudinem equales eas uertici montis in quo templum edificabatur effecit: & p̄pterea aula quæ erat exterius sub diuo: facta erat equalis templo. Circundedit autē porticibus hæc aulam duplicibus columnis eas ex lapide naturali portantibus: quarum cameræ erant de cedro & ex laquearibus sculptis: bases autem in his omnibus fecit argenteas. Cum hæc igitur opera & magnitudine & decore edificiorum atq; sacrorum templi ministeriorum rex Salomon septem annis expleisset: & diuitiarum magnam faciens & uelocitatis ostensionem: ut quilibet inspiciens omni tpe putaret expleri uix potuisse quod sic breuiter uisus est quantum ad operis tēpli magnitudinē terminasse scripsit: principibus & Hæbreorum senioribus iubens omnē populum ad Hierosolymam conuenire remissurū simul & templum: & dei arcam ibidem portandam. Cūq; nūciatum fuisset omnibus ut ad Hierosolymam properarent: uix conueniret se primo mense: qui lingua patria Theseri: a macedonibus Hyperuertheus appellat. Eodem tēpore etiam festiuitas concurrebat scenophegiæ: id est positionis tabernaculorū quæ satis apud hæbreos excelsa atq; præcipua est. Portantes itaq; tabernaculum quod fixerat Moyses: & omnia uasa ad ministerium sacrificiorū dei constructa introduxerant in tēplum. Præcedebat autem eam hostiis & ipse rex: & populus uniuersus & leuitæ libaminibus & multo sacrificiorum sanguine inter totum implentes: & incensum infinitum: & hostiarū multitudinē portantes: ita: ut ois undiq; aer impleretur: & etiam longe cõsistētibus odor suauitatis occurreret agnoscentes aduētum dei: & habitaculum secundū humanā opinionē crederēt in nouā domo ei nup̄ dicata esse faciendū. Nam neq; hymnos dicētes neq; choros agētes donec puenirēt ad tēplū aliquo mō quieuerunt. Hoc itaq; modo arca migrata est. Cūq; eam in aditu iam oporteret induci: alia quæ plebs recessit: soli uero sacerdotes qui portauerāt inter duos cherubin eam collocauerunt: quæ eam suis alis amplexata sunt. Sic enim erāt ab artifice fabricata: ut arcam uelut quoddam tabernaculū aut camerationē protegerēt. Habuit autem arca nihil aliud: quam duas tabulas lapideas: quæ decē uerba a deo Moyfi dicta in monte Sina scripta retinebant. Candelabrum uero & mensam: & altare aureum statuerunt in templo ante aditum in hisdem locis in quibus & olim in tabernaculo posita erant: & quotidiana sacrificia ministrabant. Altare uero æreum statuit ante templum contra ianuas: ita: ut eis apertis ad faciem essēt uidentium sacrificia & hostiarum maximæ opulentia: reliqua uero uasa congregans: intus in templo recondidit. Cūq; omnia sacerdotes circa arcam conuissent egressi sunt: & repente non quidem tumens: neque qualis hyemali tempore hymbre plena solet nubes assistere: sed diffusa est: & temperate effluxit: & templum omne compleuit: & facies quidem sacerdotum obumbravit: ita ut se inuicem uidere non possent: mentibus autem omnium phantasiā quandam & opinionem præbuit quasi deus descendisset in templum: & libenter habitaret in eo. Talem equidem hanc habuerunt omnes opinionem. Rex autem Salomon de loco ubi sedebat exurgens: fecit ad deum uerba: quæ diuinæ naturæ credidit esse decentia. Tibi inquit domine perpetuam domum quam ipse fabricatus es esse nouimus cælū & terram: simul & mare: & cum tibi nequaquā hæc uniuersa sufficiant: hoc tuo nomini constitui templum: ut ex eo orationes ad te sacrificantes & immolantes emitamus in aera: & confidamus: q̄ cum nobis sis præsens: non a tuis sedibus procul abes. Ut enim omnia uideas & audias uniuersa: non a loco ubi nunc habitas recedens: omnibus uicinus: & unicuiq; noctu & die semper assistis. Cum ergo hæc dixisset ad deum: uerba conuertit ad populum: manifestans eis dei potentiam & puidentiā eius q̄ Dauid eius pater omnia futura sicut iam multa prouenerant: & forent uentura reliquā prædixisset: quod ipse quoq; nondum nato imposuit nomen: & q̄ templum ipse edificaturus: esset primus post obitum patris regnaturus: & cum omnia secundum illius prophetiam fierēt: supplicabat ut deo benedicerent uniuersi: & in nullo de eius promissionibus desperarent: quas pro eorū sc̄

licitate prædixerat: sed crederet hæc implenda ex his quæ fuerant iam tractata. Cuius hæc dixisset ad populū expansis manibus ait. Operibus quidē impossibile est: ut ualeant homines p̄ his q̄ meruerūt deo munera debita compensare: diuinitas enī nullius eget: & oīum rerum compesatione superior est. In quo enim aliis animalibus per te domine meliores sumus effecti: in eo tuā benedicimus maiestare: & pro his q̄ stirpi nostræ præbuit pius: necessarium ē gratias agere populū Hæbreorum. Nullum enim alium magis optamus habere propiciū: & in eo tuam circa nos deuotionē cognoscimus per munera: quia per te est nobis uox quam ex aere habemus: & per eum iteꝝ nouimus ascendentem. Per hanc ergo gratias tibi referimus primitus de hoc templo: quod ex inuisibili ad tantam gloriam prouexisti: deinde pro me ipso cui omnia usq; ad præsentem diem sicut a te prædicta sunt condonasti. Supplicio ergo de cætero: ut mihi ministres: quæcūq; deum hominibus honoratis præbere possibile est: & nostram domum omnibus bonis ad augeas: sicut Dauid meo patri & uiuētī: & circa obitum promissisti: & quomodo apud nos manebit regnum genus illius infinitis regnum successionebus ad honorabis. Hæc ergo nobis largire sufficienter: meūq; filiis uirtutem quæ tibi sit gratia concede. Super hæc autem & oro: ut pars aliqua tui spiritus hoc templum inhabitet: quatenus & in terra circa nos esse uidearis. Tibi siquidem habitatio paruula est etiam omne cælum alueus qui sub eo est omnium existentium: non dicam hoc paruissimum tēplum: q̄ precor ut custodias ab omni uastatione bellorum: & tanq̄ proprie possessioni feras auxiliū. Supplicio piter: ut si peccauerit populus aliquādo: deinde plaga quædam pessima peccatis digna a te terris illata: aut sterilitas: aut corruptio: aut fames: aut huiusmodi passio quam iuste transgressoribus soles inferre prouenerit & congregatus ad hoc confugerit tēplum rogando te: ut a peste saluetur: exaudibilis eis effectus uelut intus habitans misericordiam præbeas: & a malo suæ calamitatis euellas. Hoc auxilium non Hæbreis solūmodo a te rogo conferri peccantibus: sed etiam rotius terræ finibus: qui dum aduenerint aut de quolibet loco & pro aliquo bono preces effuderint: exaudi clemens & postulata cōcede. Sic enim omnes agnoscent: q̄ tu quidem ipse a nobis tibi domum fieri uoluisti. Nos autem non inhumani naturaliter sumus: quādo non eos qui contribuli non sunt extraneos iudicamus: sed cōmuniter omnibus tuum adiutorium & bonorū effectum adesse suppliciter exoramus. Hæc dicēs prostratus in terra: & deuotius adorans deum: post ista surrexit: & ī templo obtulit hostias: & replens illud sacrificiis: manifeste deum uidit sacrificium grate suscipientem: ignis enim ex aere descendens omnibus uidentibus ad altare: hostias totas abripuit & absumpsit. Hac igitur apparitione monstrata: populus quidem manifestationem hanc esse diuinæ habitationis ī templo coniciēs: prociēs ad orauit in terra. Rex autem cœpit benedicere deum: cunctosq; ut hoc facerent adhortari: habētes iam circa se diuini fauoris indicium: utq; orarent semper sibi ab illo talia prouenire: & ut mentem suam puram ab omni malicia conseruarent ad iusticiam diuinamq; culturam: ad seruanda mandata quæ per Moysen eis clementia diuina contulerat: quia sic foret scēlix gens Hæbreorum: & totius generis humani beatorū rogabatq; pariter: ut memoriam haberent: quemadmodū bona præsentia conquississent: eaq; firmiter obtinerent: & maiora & ampliora decætero sustinerent: non enim percepta hæc solūmodo propter pietatem atq; iusticiam: sed etiam obtinēda per hæc præmia curarēt: q̄ eēt apud homines præcipuum non tantum aliquid conquirere: quantum acquisita seruare: & nihil pro eorū amissione delinquere. Hæc ergo locutus ad populū dimisit ecclesiam: cum sacrificia celebrasset p̄ se: & uniuersis Hæbreis id est uirtulos quideni. xxii. milia: oues cētum. xx. milia. Tunc enim primum in templo sacrificia celebrata sunt: & in eo epulati sunt omnes Hæbrei cum uxoribus suis & filiis insuper etiam & festiuitatem quæ uocatur scenophegia faciens ante templum clare nimis & magnifice diebus quatuordecim rex cum omni populo pariter epulatus est. Cuius hæc fuissent sufficienter exhibita: nihilq; deesset circa pietatis diuinæ culturam: dimittēte rege: singuli ad propria remearūt: agentes gratias regi propter prouidentiam quam habuisset: & opera quæ fecisset: & orantes deum: ut eis regem præberet longeuo tempore Salomonem. Agebant reuertens cum gaudio suum iteꝝ & cum delectatione hymnos decātantes: ita ut cum ea iocūditate sine labore ad propria remearēt. Sic itaq; dum arcā deduxisset ī tēplum: eiusq; magnitudinē pulchritudinēq; uidisset sacrificiis maximis & festiuitatibus impertitam: ad suas ciuitates singuli sunt regressi. Apparuit igitur regi p̄ somnium deus significans q̄ eius exaudisset orationes: & quia conseruaret templum & in eo semper habitaret: nepotibus scilicet eius: & omni multitudine faciēte iusticiam: ipsumq; primū si in patris sui monitis permaneret: ad excellentiam & scēlicitatis infinitum cum plurima securitate asseruit uendendum: & regnatos semper in ea prouincia ex eius genere principes: & de tribu Iuda si uero mandata contemneret: obliuioniq; mandaret: & peregrinos imitatus coleret deos esset radicitus abscidendus: & neque reliquias ex eius genere remanuras: sed neque in Israhel ulterius nominandas populūque terram quam patribus eorum dederat multis iustificationibus esse priuandum: multisq; bellis & malis exterminandum: & a terra quam eorum patribus præbuit eiiciendos: incolasq; alienæ terræ esse futuros: templum quoque edificatum icēdendum diripiendum ab inimicis sed & ciuitatem hostium manibus subuertendam: & eorum ærumnas se facturum fabularum relatione dignissimas: propter multitudinem nimis infelicitatis: & incredulitatis: ita ut uicini eo-

rum audiētes mirarētur calamitates: sed & causas inquirentes pro quibus ita Hæbrei odio haberentur a deo: qui primitus ab eo fuerant ad tantæ gloriæ atq; diuitiarum culmen euecti: ab his a quibus requirebāt: audirēt: quia pro peccatis & præuaricationibus legum paternarum talia pertulissent. Hæc enim ei per somnium deum dixisse cōscriptum est. Post tēpli uero fabricam: quam septem annis prædiximus fuisse perfectam: edificium domum regalium construere cœpit: quod tredecim annis uix impleuit. Non enim huiusmodi ei erat feruens studium sicut in templo. Sed illud quidem licet esset grande & operatione mirabile: & cunctis simul inopinabile: cooperante deo cui fiebat: et minime prædictis ānis accepit: regiarum uero domus multum templi dignitate minores erant: cum neque materia tanto tempore aut largitatis fuisset opulentia præparata: & eo quod regum habitatio: & non esset dei futura: tardius est effecta. Hæc quidem secundum fœlicitatem hæbraicæ religionis ac merito regis edificata sunt: quorum totam expositionem & ordinem dicere necessarium est: ut ex hoc oēs coniciant magnitudinem: ut cum legentes uiderint huius rei descriptionem. Erat magna basilica nimis & pulchra: hæcque innumera columnarum multitudine portabatur. Quam ad iudicia rerumque cognitiones distribuit: ut posset capere populi magnitudinem ad iudicia uenientem: Cuius longitudinis magnitudo erat cubitorum centum: latitudinis quinquaginta: altitudinis triginta: columnas quoque quadrangulatas oēs habebat: tegebaturque cedro opere cōinthio: phialis equalibus: & scutulæ arte mira celatis: eratque robusta: & uariis decoribus exornata. Item alia erat basilica in medio rotius amplitudinis constituta: habens latitudinem cubitorum. xxx. & contra tēplum ualidis columnis extensum: eratque in ea solium ualde decorum: in quo sedes rex iudicia proferebat. Huic erat iuncta alia quoque regione basilica & reliqua habitacula & sedilia: ubi post causas explicitas residebat: strata omnia tabulis cedrinis. Et alia quidem edificauit ex marmoribus. x. cubitorum: alia uero tabulis uestita festibus & præciosissimis exornauit secundum decus templorum: & miraculum habitationum regalium: cuius pulchritudo tribus ordinibus opere inexta assyrio. Quarta pars celaturis ornata: miraculæ artis uidentibus offerebat: erantque illic sculpturæ arbores & uniuersa poma quasi ramis & ex eis pendebat folijs obumbrata: ita ut propter miraculum subtilitatis agitari quodammodo putarent: alia uero pars dealbata erat: & uariis picta coloribus. Edificauit autem super hæc domus alias epularum & porticus ualde protensas in domo regali positas: inter quas unam fecit omnino præclaram ad regum conuiuia necessariam: & undique deauratam: necnon & alia uasa quæcumque sunt epulis oportuna: omnia fecit ex auro. Difficile itaque est numerare magnitudinem & uarietatem domuum aularumque regalium quanta erant maxima: & quanta horum inferiora: & quanta sub terra quæ uideri non poterant: nec non & pulchritudinem solariorum & uiridiorum que erant facta delectabiliter ad aspectum: quo exusta corpora possent ab æstus ardore refugere. Et ut breuiter dicam totam regiam domum ex albo lapide & cedro: & auro: & argento splendide nimis & opulentissime instruxit: cameras: & parietes uestiis auro: & quo dei tēplum resplendentes exhibuit. Fecit etiam ex ebore solium magnitudinis nimis eximium: atque celatum schemate tribunalis: habebatque sex gradus: & in singulis eorum ex utraque parte duo leones stabant: & in superioribus gradibus alii totidem in reclinacione uero manus erant portantes regem: eratque ipsa reclinatio in uitulo respiciēte postergum: & ex omni parte tribunal auro circumdatum. Hæc Salomō uiginti annis edificauit. Cui multum aurum & argenti rex Hiram ad ædificium contulit: in super ligna cedrina & cypressina: quæ Salomō magnis quoque compensationibus redonauit: mittens ei per annos singulos triticum: uinum & oleum quibus maxime rebus eo quod habitaret in insula sicut diximus indigebat. Ad hæc autem & ciuitates galileæ regionis uiginti numero ei non parua a Tyro positas contulit. Quas dum contulerat atque considerasset displicuissetque ei donum: mittens ad salomonem dixit se ciuitatibus non egere: & ex tunc hæc appellata sunt terra Gabolon: & enim interpretatur linguam phœnicia: displicere significat. Misit itaque prædictus rex Hiram ad regem Salomonem rogans eum: ut quædam sophismata & uerba parabolam quæ ei dixerat aperiret: & questionum difficultates absolueret. Qui cum esset astutior & intelligens: nihil horum ignorans: sed in omnibus ratione præualens: & eorum causas agnosces omnes obscuritates eorum perduxit ad lumen. Meminit autem horum duorum & Menander qui ex phœnicia lingua antiquitates Sydoniorum in uocem conuertit helladicam ita dicens. Moriēte autem Abyballo successit in eius regnum filius eius Hiram: qui dum uixisset annis quinquaginta tribus regnauit trigintaquatuor. Hic effodit amplum terræ spacium: & auream columnam quæ in iouis templo dicuntur: insuper & lignorum materiam a monte libano incidit ad tecta templorum & destrues antiqua sacraria: templum edificauit Herculi & Astarte: & primum Herculis hoc erexit mense Pyriochio: & contra Eucheos tributa non redentes egit exercitum: eisque sibi subditis denuo remeauit. Huius temporibus erat Abdemodis filius iuuenulus qui semper propositionis quas imperasset rex Hierosolymorum regi Hiram soluebat. Meminit illius etiam Dion historiographus ita dicens. Abyballo moriente filius eius Hiram regnauit. Hic partem ciuitatis positam ad orientem diruit & maiorem urbem effecit: & olympii iouis templum destruens: medium locum ciuitati coniunxit & aureis anathematibus exornauit: ascendensque in montem libanum siluam maximam ad sacrorum secuit edificia. Et adiecit hæc: regem Hierosolymorum Salomonem misisse ad Hiram Tyri regem figuras quasdam: & petisse ab eo solutionem ita: ut si non posset discernere: soluenti pecunias daret

Cunq; fateretur Hiram non posse se illa dissoluere: foreq; multa pecuniarum detrimenta passurus: per Abdimuni quendam tyrum quæ pposita fuerant soluta sunt: & alia ab eo proposita quæ si Salomon nō solueret: Hirā regi pecunias multas daret. Et hæc quidem Dion sic dixit. Cūq; rex Salomon uideret muros pro munimine turribus indigere aliq; tutione: nam secundum ciuitatis meritum oportebat etiam copiosam firmitatem esse murorum: hæc effecit: & turribus ciuitatem præcipuis ualde circumdedit. Construxit autem ciuitates: inter præcipuas urbes anumerandas: Afor: & Magedon: & tertiam Zazarum. Quæ cum fuisset in regione Palæstinorum: pharao rex ægypti castrametatus: & obfidens eam cœpit: & oēs eius habitatores occidit eamq; subuertit: deditq; eā postea dono iuxta filiam Salomonis uxori. Quapropter edificauit eā rex: cum eēt natura munita: & ad bella tēporūq; motus utiliter oportuna. Non procul ab hac duas alias edificauit urbes: quarum altera Bithora: altera uocabatur Balech. Ultra has autem fecit & ad alias ad uoluptatem & epulas oportunas: & rerum tēperamentis: pomorumq; fertilitate: & aquarum frigidissimarum poculis abundantes. Pergens uero & in desertum superioris syriæ: eamq; capiens: cōstituit ibi maximā ciuitatem duodecim diebus itinere a Syria superiore distatē: ab Euphrate uero unius: & a maxima Babylone sex mansiōibus procul extatē. Ut autem hæc ciuitas a partibus habitabilibus Syriae ita distaret: hæc causa est: eo q; in inferiori terra aq; nusquā iuenitur: in illo autem loco solummodo fōtes & putei nimis abūdēt. Hanc itaq; edificas ciuitate: & muris eminentibus eā circumregens Thadamur appellauit: & hætenus apud Siros ita dicebatur: quam græci Palmirā uocāt. Hæc itaq; Salomō illo tēpore rex agebat. Propter eos autē q; quæ runt: quō omnes ægyptiorū reges a Mineo q; memphis edificauit: & ante multos annos fuit quā noster progenitor Abraam: dum inter hæc usq; ad Salomonem mille & triginta anni trāsierunt Pharaones uocati sunt a quodam rege Pharaone: qui post priores his temporibus imperauit: Pharaonū uocabulum assumens explanare hoc necessarium iudicauit: ut & caliginem eorū ignorationis auferat & causam huius nominis declarare contendam. Pharaonis nomen secundum ægyptios significat regem. Reor autem eos ab infantia quodam aliis nominibus appellatos: uenientes uero ad regnum hoc q; lingua patria significaret imperium eos fuisse participatos. Nā & Alexandriae reges cū primitus aliis nominibus uocarentur: uenientes ad regnum uocati sunt Ptolæmei: & romanorum imperatores a natiuitate aliis uocati nominibus Cæsares appellantur: cum potestas & principatus eis nomen imponat: & non hisdem: permaneat appellationibus: quas a genitoribus susceperant. Puto liquidē & Herodotum Halicarnasem propterea: post Mineum q; memphim edificauit dixisse trecetos triginta fuisse reges ægyptiorum: nequaquam eorū nomina declarasse: quia Pharao omnes cōmuniter uocabantur. Nam post horum obitum regnantis mulieris uocabulum posuit nomine Nicaulam eam uocitatem fuisse declarans: quia masculi quidem reges Pharao appellationē habere poterant: scēminæ uero nequaquam & propterea naturale huius nomen dixit. Ego autem & in libris nostræ prouinciae alias legis repperi: quia post Pharao socerum Salomonis nullus rex ægyptiorum hoc uocabulo nuncupatus est: & quia postea uenit ad Salomōem mulier quam prædixi ægypti æthiopiæq; regia de qua non post multa denuo referemus. Horum ideo nūc memini: ut ostēderem: quia nostri libri & ægyptiorum de multis rebus cōcordare noscuntur. Rex itaq; Salomon Chananæos qui in monte Libano morabantur usq; ad ciuitatem Amathi non obediētes subdidit: & tributa eis imposuit: ut ei ministrarent ac seruire opus efficerent: & agriculturam exhiberēt. Ex his quosdam annis singulis eligebat: quia nullus tūc seruebat Hæbreorum. Non enim erat rationale: ut cum deus eis multa milia gentium subdidisset: & ex his oporteret eos habere seruitia: ipsi in hoc schemate permanerēt quando omnes armati equis & curridis militabant potius quam seruitia peragebant. Chananæis autem quos ad sua ministeria rulerat: constituit principes quingentos & quinquaginta: qui super eos omnem a rege potestatem perceperant: ut eos docerent opera seu negocia: in quibus necessarij esse uiderentur. Fecit autem rex etiam: multas naues in sinu ægyptiaco maris rubri: in quodam loco qui Asyon gaber appellatur: non procul a ciuitate Hellena: quæ nunc Beronica uocatur. Hæc enī regio fuit primitus Iudæorum. Habuit uero ad edificandas naues beneficia regis Hiram. Ipse nanq; multos uiros gubernatores: & in marinis rebus doctos misit: quos iussit nauigare cum dispensatoribus suis ad locum qui olim Ophira: nunc terra aurea nūcupat: est autē in india: ut aurum deferrent: & colligentes quadringenta talenta: ad regē denuo sunt reuersi. Igitur reginam ægypti & Aethiopiæ sapientia plenam: & aliis ualde mirandā audientē crebro Salomonis uirtutē atq; prudentiam: & habentem desiderium eius multum: & eorum quæ illi de rege quottidie dicebantur: ad semetipsum adduxit: ut experimento & non auditu potius satisfacere potuisset: quando opinio mendax sapius inuenitur: & proferentis narratione suscipit. Cum ergo ad eum uenire uoluisset: ut in p̄senti sapientia eius experimenta perciperet: studuit etiam quæstiones proferre: & earum solutione exigere. Venit ergo Hierosolymam cum magna gloria: & apparatu multo diuitiarum: cum auro & aromatibus & lapidibus preciosis: eamque rex grate suscepit: & circa eam in omnibus extitit ualde largissimus: & propositiones sophismatum intellectu suo cito concipiens: uelocius quam seperari poterat exoluebat. Cuius illa sapiētiam ita se transcendentem & potiozem quam audiebat agnoscens: uehemēter obstapecebat: & maxime culmina regalia mirabatur: eorūq; pulchritudine mira: & magnitudie

delectabatur egregia: nihilominus & dispositione uaria fabricarum: in qua multam regis prudentiam
 astutiamque cernebat: plus tamen eam obstupescere faciebat domus: quae silua Libani uocabatur: &
 quotidiana opulenta coenae: & apparatus eius & ministerium & uestes ministrantium: eorumque de
 cens circa suum officium disciplina: praecipue tamen sacrificia quae quotidie deo celebrantur: & sacer
 dotum circa haec necnon maxima diligentia Leuitarum. Haec uidens diebus omnibus nimis admi
 rabatur. Et cum non posset tacere miracula quae uidebat uerbis uoluntatem sui cordis aperuit dicens
 ad regem quibus sua mentem uictam esse monstrabat. Cuncta inquit o rex quae per auditum ueniunt ad
 notitiam. cum quaedam incredulitate seu dubitatione suscipiuntur: tuorum uero bonorum quae & ipse in te possides: hoc
 est sapientia & prudentia: & quae tibi praesentant ex regno: non est mercedis fama: sed uera: licet multo minor quam in
 praesenti conspicio. Nam opinio auribus quod aliquid suadere nititur. dignitas uero rerum non ita fieri no
 ta: sicut aspectu & ipsa praesentia comprobatur. Ego siquidem neque his quae nunciabatur propter multitudinem &
 magnitudinem credens: multo potiora conspexi: & beatum dico populum Haebreorum seruosque tuos pater &
 amicos: quae quotidie tuo uultu fruuntur: & sapientiam audire praemerent: Qui etiam non benedicat deum: sic
 hanc diligentem praesentiam & eius habitatores: ut te ad regni culmen eueheret. Ostendens autem post uerba haec
 quemadmodum eius regis habuisset effectum: etiam muneribus aperuit suae mentis iudicium. Viginti
 namque auri talenta regi dedit: & aromatum innumeram multitudinem: & lapides preciosos. Dicitur
 autem: quia & radicem. Balsami quam hactenus fert nostra prouincia: ipsa dedit regi. Cui etiam
 e diuerso Salomon bona multa donauit: & maxime quae ipsa desideranter eligeret: nihilque fuit
 quod postulanti non praerberet: praeuolens dabat quae illa peccierat: quam quae ipse magis offerret: eam
 quae suae largitatis munere praecurrebat. Regina itaque aegyptiorum & aethiopiae dans: & rursus
 dona: recipiens quae praediximus: ad propria remeauit. Eodem tempore dilati sunt regi a terra quae
 uocatur aurea lapides preciosi: & ligna pinea quibus usus est ad fortitudinem templi: domumque
 regalem: & ad instrumenta musicorum: fecitque ex eis cithras & nablas: ut dicerent deo hymnum
 Leuitae. Omnium uero rerum quae fuerant quocumque tempore regi delatae: ea quae illo die deuecta
 sunt magnitudinem & pulchritudinem praecellebant. Nullus igitur arbitretur quod ligna pinea quae
 nunc propter precia uendentium sic appellantur illis uicina sint: illa siquidem uisione rotunda qua
 si pinea sunt: sed multa candidiora: & ualde fulgentia. Hoc autem dixi ut nullus naturam uere pinus
 ignoret. Quia uero propter utilitatem regis eius memoriam fecimus oportunum etiam iudicamus
 significare allati auri illo tempore quantitatem: quae fuit pondere talentorum sexcentorum sexa
 ginta sex: non reputatis eis: quae negotiatores emerant: neque quod dono arabiae toparchiae: regesque mit
 tebant. Conflauit ergo aurum: ut ducentas lanceas faceret: quae siclos sexcentos haberent. Fecitque &
 scuta trecenta uno quoque habente auri minas tres: posuitque eas in domum quae silua libani uocatur:
 necnon & coopcula ex auro & lapidibus preciosis ad conuiuia necessaria praeparauit. Dumque uno praecipuo
 artifice haec fecisset: etiam alia uasorum opera largitate auri ut faceret exquirit. Non enim auro aut argenti
 uendebatur aut emebatur: sed multae fuere naues quas rex in mari tharico constituerat: ut interiora
 gentium penetrarent: & omnia compararet: & comparatum auro argenti quoque regi deferrent: necnon & elephantes
 & pauos: & simias. Nauigio uero euntes & redeuntes tribus annis implebant. Tunc enim regis illustri
 opinio omnes in circuitu prouincias circuibat: uirtute eius sapientiamque ubique diuulgans: ita ut omnes un
 dique reges desiderarent eius aspectum: propter incredulitatem regis quae de eo referebantur: magnisque mu
 neribus suum circa eum studium demonstrabant. Mittebant itaque ei uasa aurea & argentea: uestesque purpu
 reas: & aromatum genera multa & currus & equos: & onagros: mulasque quae uirtute & pulchritu
 dine regi placerent: ita ut curribus & equis pristinis ex his qui dirigebantur cresceret curruum nume
 rus quodammodo: erant enim primitus mille: & inter equorum duo milia: cum primitus fuisset. xx. milia.
 Nutriebantur autem ut essent pulchri pater & curraces: & comparatione facta: nec decen tiores alii nec uelo
 ciores inuenirentur. Exornabantur autem & ascensores eorum: primum decora iuuentute florescentes: habentesque
 magnam praesentiam: & satis alios excedentes: longamque diffundentes in equorum sessione caesariem: ex purpura
 tyra ueste circumamicti: auri quoque tincturam quotidie in suis comis adicientes: ut equorum capita per
 cussio sole auro radiante fulgerent. His circa eum armatis existentibus: arcusque ferentibus: rex ue
 ctus in curru: & alia ueste circum amictus: solitus erat exire ad quendam locum: qui ab Hierosolymis
 duobus funiculis abest uocaturque hortus: aquarum rigationibus gratus & locuples. Huc ergo causa
 delectationis egrediebatur circa res omnes maxima prouidentia & studio semper utens: & ubique
 cultus ac decorus existens: neque uiarum desidia habuit: sed regias uias quae ad Hierosolymam duce
 rent: lapide nigro strauit: ut etiam ambulanti non possent esse difficiles: & ostenderent diuitiarum &
 impii dignitatem. Diuidens autem currus: & disponens ut singulis ciuitatibus certus eorum numerus
 esset: paucos quidem circa se retinuit: urbes autem ubi dispersi sunt ciuitates curruum nominauit.
 Argenti uero tantam multitudinem fecit rex in Hierosolymis abundare: quanti erant & lapides: sed
 & lignis cedrinis quae primo non fuerant: sicut arboribus mori campos iudeae ita compleuit. Ius
 sit autem & negotiatoribus commertia ex aegypto deferrentibus: ut uenderent ei currum unum cum
 duobus equis dragmis argenti sexcentis: quos ipse regibus Syrie & trans euphraten habitantibus
 destinabat. Qui dum fuisset omnium rerum gloriosissimus atque religiosissimus: & prudentia &

diuitiis excelleret uniuersos: qui ante eum Hæbreorum tenuerunt principatum: non in his usque ad terminum uitæ suæ permansit: quando relinquens solemnitatum custodiam paternarum: non sine simili rerum quas de Dauid prædiximus conuersatus est: sed circa mulieres & ueneream intemperantiam turpiter exardescens non prouincialium solummodo delectationem habuit foëiarū: sed etiam multas ex alienigenis gentibus duxit uxores: Sydonias: & Tirijs: etiã amonitidas: & Idumæas & leges est præuaticatus mosaicas: quibus ille cōtradixit alienigenis mulieribus Hæbreas debere misceri: & deos illarum cœpit colere ut mulieribus earūq; amor placuisset: cū legislator prædixisset: ne Hæbreus alienæ regionis uxores duceret: ne forte illarū solēnitatibus mixtus: & deos earum coleret: & a ueneratione proprii dei pariter se abstineret. Sed hæc quidē despexit Salomon: irrationabili amori constrictus: & ducens uxores principiū insignium uiroꝝ filias numero. lxx. alias septingētas: & trecētas concubinas: super has autem & filiam regis Aegyptioꝝ: repente captus ab eis est: ita ut earū sectaretur quoq; culturas. Et ideo cogebatur fauoris sui præbere dilectionis inditia: ut more earū patriæ uiueret: & quæ illis essent grata compleret. Aetate siquidem procedente: & ratione propter tempus pariter infirmante: cum iam non posset studia patriæ retinere: deum quidē propriū nō solū illicitis uxoribus iugiter inhonorabat: sed etiam ante hæc peccauerat: & circa legum custodiam iā deceptus fuerat: quando bouum æneoꝝ similitudines fecit: quos mari subiecit: & leonum quos in suo solio regali decoris causa disposuit. Non enim hæc facere fas erat: dū optimum & familiare paternæ gloriæ & uirtutis habuisset exemplum: quod ei propter dei pietatē fuerat relictum. Hoc ergo non imitatus cum secūdo eum deus per somnium patrem monuisset sequi: in gloria huius rei expertus effectus est. Venit ergo propheta missus a deo dicens. Quia neq; iniquitas eius lateret eum: neq; diu in his esset lætaturus: in criminatus simul: quia ei quidem non auferret imperium: quomodo Dauid patri eius fuerat pmissū: moriente uero eo: citius filiū hoc amittere: nō tamē omnē ab eo populū recessurū: sed decem quidē tribus eius traderet seruo: duas autē nepoti Dauid huius filio reseruaret: & pp illū q dilexit deū: & ppter Hierosolymioꝝ urbem: in qua tēplum habere decreuit. Hæc audiens Salomon contremuit: & ualde turbatus: ex omnibus pene bonis in quibus repente est mutatus: non multo tēpore transeunte: ex quo hæc enī ipsa puenerunt: quæ p̄dicta fuerūt a propheta. Mox suscitauit super eū deus inimicum Adat noīe: quare inimiciciarū causa fuit huiusmodi. Hic Adat puer erat genere Idumæus de femine regio natus. Qui dum Ioab princeps militiæ Dauid uastasset Idumæā: & oēs qui armis uti poterant sex mēsis pmississet: fugiens uenit ad Pharaonem Aegyptioꝝ regē q eū magna largitate suscipiens: dedit ei domum & puiciā ad habitandū. Et cū crenisset dilexit eū: ita ut ei uxoris suæ sororem noīe Talphim daret uxore: ex qua natus est ei filius: & itē filios regis ē nutritus. Audiens ergo in ægypto Dauid mortem piter & Ioab: accedēs ad pharaonē rogauit ut eū ad ppria remeare pmitteret. Cūq; requireret rex cur hoc peteret: aut quid passus est relinquere destinaret: cum sapius ei inopportune & nimis insisteret atq; rogaret: tūc quidem dimissus nō est: sed tpe quo iā Salomon in malis erat pp p̄uaticationes prædictas & dei pariter iram: dimissus Adat a pharaone uēit in Idumæā. Et cū eā non potuisset a Salomone exercitu retollere: q̄a multis præsiidijs seruabat: nec eēt facilis eius inuasio: surgens inde uenit in Syriam. Iunctis autē illic cuidā Raam noīe: qui regē Sophone Adrazæ dominū suū fugerat: & puiciā latrocinij deuastabat: eiq; amicicijs copulatus: cū haberet ille circa se latronū maximā multitudinē ascēdēs & tendēs ī Syriā: rex eius effectus ē: Tūc quoque discurrēs Israhælitæ: puiciā affligebat & aduc uiuēte Salomone: uastabat. Et hæc qdem hæbreis puenerūt p Adat. Inter hæc autē Hieroboam fili⁹ Nabath surrexit cōtra Salomonē & quosdam cōtribules suos secūdam prouinciam olī sibi met dictam. Is cū esset puer a patre derelictus & erudiretur a matre: uidens Salomō robustū & nimis strenuum eū super edificij muroꝝ eē constituit: quando munitionē ppugnaculoꝝ in hierosolymis fecit. Qui ita in hoc ope laborauit: ut rex eū approbaret: eiq; principatum militiæ super tribūm Ioseph conferret. Illo itaq; tempore cum Hieroboam ueniret hierosolymis: occurrit ei ppheta de ciuitate sylo nomine Achia. Quem dum saluaret: deflexit eum paululum ex itinere ad quēdam locū ubi nullus alius iteresset: & diuidēs suū pallium quo erat indutus in duodecim partes: iussit ut Ieroboam decem ex his sumeret p̄dicens q̄ deus hæc uellet: ut scisso principatu Salomonis: filio quidē eius ppter p̄missionem Dauid duas relinqueret tribus: & illi decem. quō salomon in eo peccasset: & mulieribus earumq; diis se improuide subdidisset: sciens inquit causam pro qua deus suam dilectionē a Salomone subtraxit: esto iustus & ei⁹ custodi p̄cepta ppositam habēs palmam de pietate & honore dei præcipuam. Talis utiq; futurus: qualē nosti fuisse Dauid. Elatus itaq; Hieroboam ex prophetæ sermonibus cum esset natura feruens iuuenis: & rerum grandium appetitu imensus nō quiescebat: sed cum uenisset ad exercitum: habens memoriam eorū quæ ei dixerat achias: repente nisus est populo suadere: ut a salomone recederet: & regnum ei cōtra deret. Cognoscens uero salomon eius uoluntatē & dolum quæ rebat ut eum cōprehēdēs: uelociter interimeret. Quod dum cognouisset Hieroboam: fugit ad Sefach ægyptioꝝ regem: & usq; ad Salomonis obitum ibi moratus est: & ne quid pateretur lucratus est futuro seruādus imperio. Mortuus est itaq; Salomon: ualde longæuus: qui regnauit quidem ānis. xl. uixit autem quatuor & nonaginta: & sepultus est in Hierosolymis: cunctos foelicitate & prudentia & diuitiis reges: excellens:

præter illa in quibus circa senectutem deceptus mulierum ardore præuaricatus est: de quibus & de malis quæ propterea prouenerunt Hæbreis: opportunius explanabo.

Quo subiecto: quendam Hieroboam fecerunt sibi regē decē tribus recedētes a domo David: & in duabus tribubus regnauit filius Salomonis Roboam. CAPI. III.

Post mortem Salomonis: in eius regno filio succedere Roboam: ex muliere Ammanitide Naama noie procreato: repente miserūt in ægyptū principes populi: & reuocauerūt Hieroboam. Qui dum uenisset ad eos in ciuitate Sycimorum: etiam Roboam uenit in eam. Placuerat enim ut illic cōuenientes Israhelitarum: eū cōstituerēt regē. Adeūtes ergo eū principes populi simul & Hieroboam: rogabant dicētes ut aliquid de seruitio relaxaret: & melior esset patre: cuius fuerant prægrauati iugo: ut & ipsi deuotiores essent: & propter mansuetudinem potius quā timorem ei seruirent ac diligerent. Qui dū post tres dies respōsurū se eorū petitionibus dixisset: mox quidē eos suspectos fecit: cur non repente quæ perebatur annueret. Nam rem bonam & humanam esse iudicabant: & magis in iuuenē: at tamen & in eo quod cogitare se dixerat: & non repente negauerat: spem aliquā faciebat. Qui conuocatis paternis amicis: tractabat cū eis quale deberet populo præbere responsum. Illi uero qui deuoti facerent naturam uulgi utiq; scientes: monebant ut mansuete loqueret ad populū: & cōmunius quā regib' exigeret fastus: ut ita fauorē sibi imer obligaret: dū naturaliter diligant subiecti potius māsuētudinem regum: quā cōminationē. Tūc ille optimum cōsiliū forsitan deo uolente despiciens: uocās adolescētulos secū nutritos: eisq; padēs seniorum cōsiliū: quod oporteret fieri iuuenes exquisiuit. Illi uero cum neq; iuuentus: neq; deus meliora eos tractare pmitteret: monuerunt ut asperius responderet ad populū: & inferiorem suum digitum: lumbis paternis diceret uastiores. Et seueritatē quā fuerant in illo comperti: in se multo potiore agnoscerent: & si ab illo flagellis castigati sunt: cedi a se scorpiis expectarēt. In his delectatus rex: & credens dignitati regis cōuenire responsum: cum die tertia plebs auditura uenisset: & oīs populus uideretur suspensus esse: ut uerba regis audiret: credens aliquid fore clementius: relinquens ille cōsiliū seniorum respondit adolescentium. Hæc autem dei uoluntate gerebantur: ut quæ prædixerat Achias perducerentur ad terminum. Tunc ergo cuncti ei sermonibus uelut opere iam percussi: & dolentes quasi iam experimento ipsarū rerum quæ dicerentur afficerentur: indignati sūt & omnes pariter uoce magna clamauerunt: nihil sibi post illum diem esse cōmune ad genus David uel qui erant ex eo progeniti: sed solum templum ei cedere quod pater eius edificasset: eumq; interminati: sunt se relictuos: & sic amare iracundiam seruauerunt: ut dum misisset rex Roboam quendam nomine Adoram super tributa constitutum: qui eos aliquomodo mitigaret: & post sermones qui petulanter ab ætate iuuenili prolati fuerant: ad concordiam reuocaret: passi non sunt: sed eum lapidantes interemerunt. Quod dum uidisset Roboam: credens quoque se lapidandum: metuens ne & ipse tale aliquid sustineret: ascendēs in currum fugiens mox uenit in Hierosolymam. Et tribus quidem Juda simul & Benjamin eum constituere regem: reliqua uero plebs ab illa die recedens a filiis David: dominum rerum Hieroboam esse constituit. Roboam uero Salomonis filius conuentu facto duarum tribuum in quibus regnabat: sumens ex eis electos milites centum octoginta milia uirorum: contra Hieroboam & cōtra populū dimicare cogitabat: quatenus eum subderet sibi bello seruiturum. Prohibitus uero est a deo per prophetam Rameum: ut bellum inferret: eis que dicebat non esse iustum ut aduersus contribules dimicarent: cum ab eo dei uoluntate populus recessisset. Quo facto: nequaquam egressus est ad prælium. Diuiso itaque regno prius narrauo quæcunq; Hieroboam israhelitarum rex egit. Deinde quæ a Roboam duarum tribuum rege gesta sunt explanabo. Sic enim totius ordo historiarū seruabitur. Igitur Hieroboam institutus in Sycimorum ciuitate regalibus: ibidem morabatur: quod etiam in Phanuel ciuitate fecit. Dumque non multo post scenophegie festiuitas immineret: cogitans Hieroboam quia si pmitteret populo ut deum in Hierosolymis adoraret: pergens & festiuitatem illic sollemniter agens pœnitentia duceretur: & propter templum: & propter dei religionem forsitan metuens ne eum quidem relinqueret: ad regem uero pristinum remearet. Et ob hoc mortis picula sibi iminerēt: op' hoc malignū sua cogitatione molitus est. Fecit duas uitulas aureas & totidem tēpla construxit: unū quidē in ciuitate Bethel: aliud in ca Dan: quæ ad fontes Iordanis minoris uidetur existere: posuitque has uitulas in templis quas prædiximus ciuitatum: & inuocans decem tribus quibus ipse regnabat. his uerbis contionem fecit ad populū. Viri contribuli nosce uos puto: quod omnis locus habeat deum: & non ostenditur locus in quo proprie præfens est sed ubique semper exaudit: & cultores suos intendit. Vnde mihi non uideretur necessitatem uos pati: ad Hierosolymam properandi ad hostium utique ciuitatem: ut adoretis deum longo itinere fatigati. Homo quidem illic edificauit templum: & ego feci duas uitulas aureas: deo æqui uocans: quarum unam quidem in Bethel ciuitate dedicaui: aliam uero in Dan urbe constitui: quatenus quicunq; uestrum in eis urbibus sunt uicini: adorent in eis deum. Constitutam ergo ex uobis ipsis sacerdotes earumq; Leuitas: ut tribu Leui nequaquam: neq; Aaron filius egeatis: sed qui uoluerit esse sacerdos: offerat uitulum deo & arietem unum: quod & primum pontificē Aaron fecisse dicunt. Quod dum dixisset: seduxit populū ut a patria religione recedens præua-

ricaretur leges. Hoc itaq; Hæbreis malorum fuit initium: & qui cuncta deuicerant præliis in aliena-
rum sunt gentium ditione subiecti. Sed hæc quidē opportune narrabimus. Igitur dū instaret .vii. mē-
se festiuitas: uolens & ipse eam ita in Bethel agere sicuti due tribus in Hierosolymis celebrabant: an-
te uitulam quidē ædificauit altare & ipse pontifex factus cū sacerdotibus ad altare conscēdit. Cūq;
esset hostias & holocausta corā populis oībus oblatorus: uenit ad eū hierosolymis propheta nomie
iadan: missus a deo. Qui stans in media multitudie: stāte etiā rege: faciens ad altare sermones: deus
inquit futurę quendā esse p̄dixit ex genere Dauid noīe iosiam: qui non tantum tēporis illius supra
te & altare falsos pimat sacerdotes: sed ēt ossa eorū populorū: seducētium & erroꝝ eorū & impioꝝ su-
per te tunc simul exurat. Ut autē credant hoc futurū: signū eis nunc prædico faciēdum: subito .n. rum-
petur hoc altare: & oīs pinguedo sacrifici oꝝ super illud posita fundet in terrā. Hæc dicente prophe-
ta: indignatus Hieroboam: manum extendit: p̄cipiens eum cōtinuo cōprehēdi. Cuius manus mox
est arefacta: nec ualuit eā denuo reuocare: sed habuit eam marcidam & solutam. Ruptum ergo ē re-
pente sacrarium: & sicut p̄pheta p̄dixerat cuncta diffusa sunt. Cūq; uideret ueracem hoīem: & p̄sen-
tiam diuinam hēre cognosceret: rogauit ut supplicaret deo: q̄tenus eius dextera curaretur. Quo ro-
gante deum manum sibi naturaliter restitutā gaudebat: p̄phetāq; rogabat enixe: ut eius cōuiuīs in-
teresset. Iadan uero dixit: nō se pati ut ingrederet ad eum: nec panē aut aquā in ciuitate gustaret: hoc
sibi p̄ceptum a deo dicens: ut etiā & alio quā unde uenerat itinere remearet. Huius igitur abstinētiā
rex miratus: erat in timore positus: & per mutationē rē ex his quæ dicta fuerant: non prospera sibi
met imminere credebat. Erat autē quidam in ciuitate senior: malignus homo: falsusq; propheta quē
hieroboam magnis studiis honorabat: cū eo dicente quæ illi grata forent crebro deciperet. Iste ita-
q; tunc erat in lectulo p̄p senectutis infirmitatem. Filiis autē indicantibus ei p̄phetam q̄ de Hierosoly-
mis uenerat & de signi effectu: & quō arefacta manus dextera Hieroboam: illo orante fuerat restitu-
ta: metuens ne peregrinis esset melior apud regē: & potiori honore fruere: p̄cepit filiis: ut ei repen-
te ad iter asinum stratū præpararent. Quibus p̄ceptum festinanter iplentibus: ascendēs profecutus
est p̄phetam: & iueniens eū sub alta & umbrosa ilicis arbore quiescentem: salutauit primum deinde
culpauit: cur apud eum nō irasset: & esset eius hospitalitate participatus. Quo dicēte: se a deo prohi-
bitum: ut apud quēquā in illa ciuitate gustaret: nō inq; phibuit diuinitas ut meā mēsulā deuitares.
Nam & ego p̄pheta sum & in ea tecū religione cōis: & adsum nunc missus a deo: quatenus te cōmis-
surū ad me deducam. Ille uero credens mētenti: reuersus est. Quibus adhuc prandentibus & pariter
epulantibus: deus apparuit iadan: eiusq; mandata præuaricantem dixit supplicia sustinere: & qualita-
tem p̄cænæ cōtinuo declarauit: leonem ei occursum in itinere quo laceraretur: & q̄ sepultura patria
priuaretur dixit. Hæc autem facta reor uoluntate diuina: ut Hieroboam nequaquā uerba iadan metue-
ret: quasi fallacis & ita defuncti. Remeante siquidem iadan rursus in Hierosolymam: occurrit leo:
& deiiciens eum de asino peremit: & asinum quidem in nullo nocuit: sed cum eo sedens & illum &
corpus prophetæ magna tutione seruabat: donec aliqui iter agentium uidentes hoc: & ueniētes in
ciuitatem falso prophetæ denunciarent. Qui missus filiis: eius corpus deuexit in ciuitatem: ac splen-
dida pompa eius celebrauit exequias: p̄cipiens filiis ut ipsum mortuum cum illo sepelirent: dicēs
q̄ omnia quidem uera essent quæcūq; ille p̄phetasset aduersus illam urbem: & altare & sacerdotes
necnon & contra falsos prophetas: & q̄ ipse post mortem non pateretur iniuriam: si cum eo sepultus
& eius ossibus copulatus: propter societatem ossium prophetæ non posset agnosci. Sepeliens er-
go prophetam: & filiis ista p̄cipiens: cum esset malignus & impius: accessit ad Hieroboam eiq; di-
xit. Quare turbatus es uerbis fatui uiri? Cūque illi rex de sacrario & manu sua narraret: sanctum ue-
re: & prophetam egregium eum uocans: cœpit destruere eius opinionem: & uerisimilibus utens: re-
rum gestarum creditam imminuere ueritatem. Nitebatur enim suadere: quia pro labore portandī
multa sacrificia: eius manus obstupuisse: & deinde cum requieuisset: ad naturam propriam denuo
remeasset. Altare autem cum prius fuisset uacuum: susceptis multis hostiis & ingentibus: propter
onus impositorum fuisse ruptum & cecidisse dicebat: significauitque ei simul ita mortem eius quī
hæc signa prædixerat: eo q̄ fuisset a leone discerptus: & nihil esset quod propheta locutus est. Hæc
ergo dicens regi satisfecit: eiusque mentem penitus auertit a deo: & a sanctis operibus: & ad actus im-
pios euocauit. Qui rex tantam deinceps contumeliam diuinitati fecit: & ita contra leges atrociter
insiluit: ut nihil aliud quotidie quereret: quam ut aliquid noui super ea quæ iam perpetrauerat sce-
lera cumularet. Igitur de Hieroboam hæc in præsentī dixisse sufficiat. Filius autem Salomonis Ro-
boam: qui sicut prædiximus super duas regnauit tribus: ædificauit munitissimas ciuitates & magnas
Bethleē & Ica & thecos & Bethsura & Socho & Odollā: & Hipā: & Meresam: & Zipha: & Adorā: La-
chis: & Zecheram: & Hellum: & Ebron. Has quidem in sorte Iuda primas ædificauit: fecitque & alias
p̄cipuas in sorte Benjamin: murisq; circundans: custodes instituit uniuersis: & principes militum:
q̄ frumentum simul & uinum & oleum: & alia quæ singulis ciuitatibus pro cibariis essent necessaria
largissima ubertate recondidit: insuper autem & scuta & iacula nimis innumera. Conuenerant autē
ex omnibus Irahelitis sacerdotes ad eum in Hierosolymam pariter & leuitæ: & quicūq; alii de po-
pulo erant boni uel iusti: relinquentes proprias ciuitates: ut culturā dei in Hierosolymis exhiberent:

minimeq; libenter audiebant dum compellerentur vitulas adorare: quas fecit Hieroboam: & auxerunt imperium Roboam per tres annos. Qui dum cognatam quandam duxisset uxorem & tres ex ea filios suscepisset: postea quoq; duxit nomine Macham natam de Thamar: filiam Absolonis: quæ & ipsa uidebatur esse eius cognata: de qua natus est ei filius masculus: quem Abiam appellauit: habuitq; filios ex aliis coniugibus: sed super omnes potius diligebat Macham. Habuit autem lege sibi coniunctas uxores decem & octo: concubinas uero triginta. Et filii quidem ei nati sūt octo & uiginti: filia uero sexaginta. Successorem sui regni constituit Abiam ex Macha procreatum: cui & thesaurum & minutissimas credidit ciuitates. Reor enim quia sapius causa malorum & iniquitatis: existat hominibus magnitudo rerum: earumq; ad potiora conuersio. Videns namq; Roboam regnum suū his clementis augeri ad impias & iniustas conuersus est actiones: & spreuit dei religionem: ita ut & populus eius imitaretur iniquitatem cum maioribus. Nam cum præcipuum moribus corruptitur conuersario: leditur deuotio subiectorum: & cum uiderint illorum luxurias: suæ castitatis merita respicientes quasi uirtutem eorum imitari nituntur illecebras. Non enim opera principum approbare uiderentur: nisi etiam similia agerent. Hoc igitur accidit subiectis Roboam. Nam cum ille ageret impie & iniq; studebant & illi non esse iusti: ne rex uideretur offendi.

Quia Sefach ægyptiorum rex castrametatus est contra Hierosolymam: & ciuitate deniſta: diuicias eius transmigrauit in Aegyptum.

Capitulum V.
 Vapropter uindictam super habreos misit deus regem Aegyptiorum nomine Sefach: de quo narrans Herodotus: actus proſtremo eius adiūxit. Hic eni Sefach quinto anno regni Roboam cum multis milibus exercituum castrametatus est. Sequebantur enim illum currus mille ducenti: equitum uero sexaginta milia & quadraginta milia pedum: quorum plurimos habebat Libyas: & Aethiopes. Inuadens itaq; regionem Habreorum: munitissimas Roboam ciuitates sine dimicatione detinuit: & nouissime armatus ad Hierosolymam uenit: ubi Roboam & eius exercitus propter militiam Sefach tenebatur inclusus: deumq; rogabant ut eis uictoriam salutemq; conferret. Quos tamen nō exaudiuit deus: nec eis pugnaturus spem uictoriæ promisit. Propheta quoq; Sameas ait deum eis interminari: eosq; relicturn: sicut ipsi eius uidebantur deseruisse culturam. Hæc audientes: animo sunt soluti: & dum nullam uiderent in se salutem: confitebantur omnes q; eos deus iuste despexerit cum ipsi circa eum impie crudeliterque gessissent: & eius legitima spreuissent. Quos uidens deus ita deiectos & ad penitentiam fuisse perductos: non se perditurum eos propheta dixit: sed ægyptiis tantum fore subdendos: ut agnoscerent: utrum hominibus seruire esset infatigabilius: an certe deo. Capiens ergo Sefach non lege bellica ciuitatem: sed pactis præcedentibus Roboam eum suscipiente propter timorem: ingressus fœdera nō seruauit: sed & templum expoliavit & thesauros dominicos & regiones exhaustit: auri & argenti multa milia & innumerabilia secum deuehens ornamenta: & nihil omnino illic derelinquens. Abstulit autem & aureas lanceas: & scuta quæ rex fecerat Salomon: sed neq; pharetras aureas dimisit: quas Dauid sumptas a rege Sephone deo dicauerat. Quod cum idem Sefach fecisset: ad propria remeauit. Meminit autem huius prælii & Herodotus Halicarnaseus: qui solummodo circa regis nomen errauit. Sed quia & gentes alias multas inuasit & palæstinam & Syriam subiugauit: capiens sine prælio cunctos in ea regione degentes. unde palam est: quia nostram gentem subditam ægyptiis iudicare uult. Ait ergo: quomodo & statuas eorum qui sine prælio se tradiderunt reliquerit: & mulierum genitalia in eis celauerit. Roboam & enim rex noster ei tradidit sine prælio ciuitatē. Dixit autem Aethiops ab Aegyptiis didicisse genitalium circuncisionem Phœnices autem & Syri in Palæstina fatent hoc se ab ægyptiis didicisse & palam est: quomodo alii nulli circunciduntur Syrorum in Palæstina habitantium præter nostros. Sed de his sentiat quis quod uoluerit. Igitur discedente Sefach: Roboam rex pro aureis lanceis & clypeis: ærea eiusdem numeri fecit: custodibus regalibus seruanda tradidit: & qui cum splendenti principatu & claritate rerum debuerat imperare: & sub multo silentio & timore regnauit: fuitq; Hieroboam regi cunctis temporibus inimicus. Mortuus est autem cum uixisset quinquaginta & septem annis: in quibus regnauit decem & septem uir superbus: & fatuus: & nolens paternis amicis credere: perdidit principatum: sepultusque est in Hierosolymis in tumulis regum. Roboam itaque successit in regnum filius Abia: cum Hieroboam octauumdecimum annum haberet in regno. Et quidem huiusmodi sine consumpta sunt. Consequens est nunc: ut de Hieroboam dicamus: quemadmodum & ipse fuerat conuersatus. Is enim non quieuit iniquitates facere coram deo: sed quotidie in excelsis montibus erigebat aras: & sacerdotes de populo eligebat. Contra quas impietates supplicia non potest longum tempus in eius caput & totius generationis ipsius erari: relatura diuinitas. Illa siquidem tempestate cum eius filius nomine Abimen egrotaret: dixit uxori suæ ut mutata ueste priuatum schema suscipiens: iret ad Achiam prophetam: asserens eum uirum esse mirabilem: & futura prædicere: qui etiam de regno ei significasset: & ab eo quasi peregrina requireret: si puer læguorem posset euadere. Quæ mutata ueste sicut maritus ei præceperat: uenit in Sylo ciuitatem: ubi morabatur Achias. Cunctq; foret domum illius ingressura: cum esset iam propheta uisus senectute grauatus: apparuit deus ei: utrūq; denūcians: & quia Hieroboam regis ad eum ueniret

uxor: & quid deberet pro quibus aderat respondere. Qua in eius domum ueniente: uelut priuata simul & peregrina. Ille clamauit. Ingredere uxor Hieroboam. Quid te celas. Deum latere non potes qui mihi & te uenturam esse denunciauit: & imperauit quæ tibi dicam. Reuertere igitur ad matrem: & dic ei hæc dixisse deum. Quomodo te magnum ex paruulo & nihil existente constitui regem: & sciens regnum a genere Dauid tibi contradidisti: tuq; horum non recordatus: meamq; religionem deserens: fusilesq; deos efficiens illo potius honorasti: deiicium te denuo: & omne tuum genus exterminabo & canum uoracitati uolatiliumq; præbebo: & quidam a me suscitabitur rex totius populi: qui de genere Hieroboam nullum penitus remanere permittat. Participabatur autem isto supplicio etiam populus: & copiosa terra hac priuabitur: & trans Eufraten ulterius dispergetur: quomodo cuncti regis impietates secuti: deos ab eo factos adorauerunt: & meam religionem uenerabilem reliquerunt. Tu uero mulier hæc marito festina renunciare: filium uero tuum inuenies esse defunctum. Te naq; ingrediente ciuitatem: spiritum mox amittere: sepelieturq; planctu populi cõiter honoratus. Hic naq; solus ex genere Hieroboam bonus fuisse uidebatur. Hæc itaq; propheta dicente exiliens turbata mulier de morte filii lametans: p̄ uia festinanter ibat lugens & ingemiscens: filium utiq; quem in spe reliquerat uiuū ulterius nō uisura: quæ cõtinuo moriturū esse crederet. Quæ dum uenisset in ciuitate: filiū qd̄ sicut propheta dixerat inuenit extinctū: regi uero cuncta narrauit.

Bellum Hieroboam regis Israhel cõtra filium roboam Abiam: & triumphus Abiæ. CAPI. VI.

Hieroboam itaq; nihil horum cogitans: multo exercitu cõgregato cõtra Abiā filiū Roboam: qui in duabus tribubus patri successerat: castrametatus est: despiciebat enim illum p̄ ætatē. Qui dū Hieroboā inuasionē audisset: obstupefactus est ueruntamen ultra prudentiā iuuetutis ad sp̄e bellandi roboratus: electo ex tribus duabus exercitu: occurrit Hieroboā ad quendam locum q̄ uocat̄ mons Amorreo: & castra circūfugiēs: bello necessaria præparabat. Erat enī eius exercitus quadraginta milia uiroꝝ: Hieroboam uero manus duplex erat. Cūq; exercitus ex utroq; ad opus bellicū & certamina cõmittenda esset iam in acie cõstitutus: stans in loco excelsiore rex Abia manu silentiū impauit: & Hieroboā petit ut cū quiete prius se audiret: factoque silentio cœpit hæc dicere. Nec uos equidē ignoratis: q̄ deus principatum Dauid & eius soboli in tempore uniuerso concesserit: miror autē quō recedentes a meo patre: seruo suo Hieroboam indecenter adhereritis: & cum eo pugnaturi cõtra eos qui a deo regnare decreti sunt nunc aduenistis: ut eorū regnū his præliis auferatis. Hactenus itaq; regnū Hieroboā iniuste detinuit: qd̄ non reor maiori eum tempore possessurū: qui ideo pœnas etiā de præterito nunc soluens: ab iniquitatibus & iniuriis nō cessabit: quas ei hactenus inferre præsumpsit: sed & uos talia perpetrare cogit qui nullam a meo patre passi contumelianā: & tamen quia non quæ uobis placerent in cetu locutus est malignis hominibus credens: illum quidem ut putatis ira faciēte reliquistis: qd̄ autem uerius ē: a deo uos & eius legibus abstraxistis: cum potius ignoscendum fuerat non uerbis solūmodo durioribus uiro iuenculo & contētioni ignaro: sed etiam si ad aliquā difficultatē operis per iuuentutē fuisset experitiāq; p̄ductus: esset p̄ferendus p̄ Salomonem patrem illius: & beneficia uobis sæpe collata: quæ danda sunt utiq; peccatis filioꝝ: pro beneficiis & affectu parentum. Vos autem nihil eorū cogitastis: neq; tunc: neq; modo: sed sup nos tātus uenit exercitus. Vel in quo de uictoria cõfiditis? An in uitulis aureis & aris in montibus constitutis? quæ uestre sunt impietatis & non religionis iudicia? An certe sp̄em uobis multitudo præbuit? quia nostra castra transcendit. Sed nulla uirtus illic est: ubi licet cum multis milibus aliquis pugnat iniuste: solummodo enim iusticia & pietate diuina spes uictoriæ constat imota: quæ scilicet & apud nos est: seruantes a principio leges: & deum p̄priū uenerantes: quæ non manus de putrescibili silua fecerunt: nec excogitatio mali regis p̄ populi seductione construxit: sed cuius est opus principū finisq; cunctoꝝ. Vnde suadeo ēt nunc uobis: pœnitentiā p̄teritoꝝ ut habeatis & meliora cogitantes: dimicare cessetis. paternasq; leges recolatis: & quicquid ad magnitudinem uos tātā fœlicitatis exeuit. Hæc equidem Abias est locutus ad populum. Adhuc autē eo loquēte: quosdā militū Hieroboā latēter imisit: ut Abiā ex aliquibus p̄tibus circūderent: qua exercitus nō uideret. Qui cū inter hostes apparuissent: exercitus quidē eius cõturbatus expauit. Abias autē cõfortauit eos: & in dño sp̄e habere poscebat. Tūc illi p̄ter iuocātes dei solatiū: sacerdotibus tubis clāgentibus: cū clamore hostes aggressi sunt. Et illoꝝ qd̄ audaciā ac iuuetutē dissoluit deus: exercitū autē Abiæ fecit excelsiorē. Nā quāta ī illo bello referi cades fuisse cõmissa: neq; græcoꝝ: neq; barbaroꝝ referūt historiæ. Abia autē & filii Iuda & Benjamin de exercitu Hieroboam mirabilem & famosissimā p̄ceperunt deo conferente uictoriam. Quinquaginta milia enim hostiū bello p̄strata sunt. eorūq; munitissimas ciuitates diripuerunt: insup Bethuliā eiusq; regionem fortitudinacione tenuerunt. Hieroboam itaq; hac dimicatione fatigatus: nequaquā uires habuit: quanto cunq; tpe post hæc Abia uixit. Qui tamen post hanc uictoriam puo tempore superueniēs: obiit cū regnasset annis tribus & sepultus est in Hierosolymis: in monumentis paternis. Reliquit autē filios quidē duos & uiginti filias autē decē & sex: quos oēs de uxoribus uigintiseptē procreauit. Huic successit in regno filius Asa: cuius iuenculi fuit mater noīe Maacha. Hoc ergo mō Abiæ filii Roboam nobis gesta sunt tradita. Mortuus est autē & Hieroboam rex decē tribuū: cū uiginti & duobus annis

tenuisset imperium: successitq; ei filius Nadab: secundo iam anno regis Afa tráfacto: regnavitq; Hieroboam filius annis duobus: patris impietati malitíeque concordans.

Quia generationē oēm Hieroboā qdā noīe Baasa perimēs: ipse tenuit principatū. CAP. VII.

IN his autē duobus annis: castrametatus est cōtra Gebethon ciuitatem Palæstinorum. Cūq; eam foret obsessio capturus: dolum passus a quodam amico nomie Baasa Meheli filio mortuus est. Qui post eius obitum potius imperio: omne genus Hieroboam interemit & euenit: ut secundum prophetiam dei: alii quidem cognatorum Hieroboā ī ciuitate mortui lacerēt a canib' atq; cōsumerēt: alii uero ī agris a uolatilib' deuoratē tur. Et domus qdē Hieroboā pro eius impietate atq; iniquitate pertulit ultionē hac uice dignam.

Bellū æthiopū cōtra hierosolymitas: regnate super eos Afa: & cædes æthiopū. CAP. VIII.

Rex autē hierosolymorū Afa dū moribus esset egregius: spq; ad diuinitatē respexerit nihilq; gereret neq; cogitaret: qd non eēt pietati cōueniēs: aut ad legū custodiā prineret suū cōposuit regnū: abscindēs cūctā ab eo neqciā: & ab omni macula emūdās. Habuit autē exercitū electorū uiroꝝ arma gerentiū scuta & lanceas: de tribu quidem Iuda trecēta milia de Beniamī at scuta arcusq; portatiū: ducēta qnquagīta milia. Cūq; iā decē regnasset annis: castra cōtra eū mouit cū maxio nimis exercitu zara rex Ethiopiæ: ducēs pedestriū qdē ducēta milia: eq;striū uero decē milia: & curr' trecētos. Qui dū usq; ad ciuitatē Moriā q̄ ē in tribu Iuda cū exercitu suo ueniret: occurrit ei Afa: & castris cōtra eū positis: in qdā conualle noīe Sabatatha: nō pcul a ciuitate: cū uidisset Ethiopū multitudinē: poscebat a deo cū clamore uictoriā: & ut multa milia hostiū ipse pimeret. Neq; enī & in alio confidendū esse dicebat: quā in eo q; posset etiā paucos multoꝝ potiores ostēdere: & facere īfirmos fortissimis pualere. Hæc orante Afa signam uictoriæ deus ostēdit: & cū gaudio: diuinitatisq; auxilio bello congressus: multos Ethiopū pculit: & cōuersos in fugā psecutus est usq; ad Geraritidē regionē. Relinquentes autem occisionē hostiū: ad direptionē gentiū ciuitatis Geraretine conuersi sunt quā ceperant: eorūq; ad castra protinus accesserūt: ita ut tollerēt multū aug: multūq; nimis argentū: prædāq; deueherēt ualde mirabilem camelosq; & subiugalia: & pecudū greges innumeros. Afa igit & eius exercitus sumpta hmōi a deo uictoria atq; prædas: in hierosolymis remeauit: Quibus uenientibus occurrit in uia azarias noīe ppheta: & p̄cipiens ut paululū a gressu itineris abstinere: cœpit ad eos dicere: q; illa uictoria fuisset eis a deo cōcessa: eo q; iustos se sanctosq; seruassent: & oīa dei uoluntate fecissent. Quos in eius mandatis permanentes dixit sup hostibus præualere: & habituros diuina uirtute fœlicitatem relinquentes autē eius religionē in cōtraria deuenire: futurūq; tēpus: in quo nullus inueniret uerax propheta in eo populo: neq; sacerdos: qui iuste aliquid responderet: ob quā rem ita ciuitates subuertendas: & gentem in oī terra disseminandā: & uitā miserabilē & inopē habituros: suassitq; eis: ut dum hoc haberent bene agerent: & nequaquā a diuina deuotiōe recederēt. Hæc audiens rex: & populus gauisi sunt: multum studium & oēs in cōe: & singuli circa iusticiā exhibebāt: misitq; rex in oēm puinciam p̄cipiens ut legitima diligenter ubiq; seruarent. Sic igit Afa duæ tribuum regis actio gerebatur. Reuertat at ad regem Baasa qui israheliticum populū possidebat: occideratq; Nadab filium Hieroboam: & eius tenuerat principatum. Hic. n. iter Saulim ciuitatem degens: & habitaculū ibi cōstituēs. Regnauit q; dem annis uiginti & q̄tuor sed fuit malignus & ipius ultra Hieroboā & filiū eius: & populum multis malis afflixit: & deo fecit iniuriā. Qui mittēs ad eū Gimō ppheta: dixit & se & omne genus ei' exterminaturū: & hisdē malis quibus domū Hieroboā pdiderat pditurū q; rex ab eo cōstitutus: beneficium nō repensauit: ut iuste & pie populo præsideret: cū hæc primitus ipsis pdesent: deide gratiffima deo semp forent: sed magis imitatus est pessimū Hieroboā: cuius dū deperisset anima uiueret ramen eius in isto malignitas: dicebatq; supplicii malorū illius hunc habitū: qui ei similis exitisse uidebatur. Baasa autē quāuis per pphetā audisset futurā sibi suoq; generi p cōmissis sceleribus ultionē: ramen de reliquo nō queuit: neq; respexit q; male agēdo deperiret ī gloriose: si nō penitendop malis p̄teritis a deo ueniā mereret: sed tanq; illi quibus præmiū proponitur laborare nō cessant: donec ad proposita dona ueniant. Sic & Baasa propheta prædicente sibi futura tanq; si ad magna bona cōcurreret: in puinciam sui generis: & totius domus interitum peior fieri quotidie non cessabat. Nanq; uelut athleta nequitæ in his agebatur malis. Nouissime uero exercitu sumpto: rursus non ignorabilē quandā Ramath ciuitatē obsederat: quæ quadraginta stadiis ab Hierosolymis aberat eamq; capiēs cogitauit ut in ea exercitū derelinq̄ret: quatenus & īde pcedens: terrā Afa regis iuaderet. Metuens ēt Afa conamen hostis q; possit exercitus qui Ramath cœperat eius uiolare puinciam: misit ad regem Damascenorū legatos: simul & aurū & argentum: petens ab eo solatium: & cōmemorans quia amicitiam antiquitus habuissent. Ille uero & pecuniæ opulentiam grate suscepit: & solatia præbuit: soluens amicitia quā habuerat cum Baasa: misitq; ad ciuitates quæ Baasan uidebant īperio subiaceret: ut eas affligeret. Qui alias qdem icenderūt: alias populati sūt. Id est Eleō: & Abella: & alias multas. Hæc audiēs rex Israhelitarū: edificare quidē Ramath atq; munire cessauit: reuerti uero cum studio se īstinauit: ut propriis ferret auxilium. Igitur Afa ex apparatu edificiōrum quem Baasa congregauerat cōstruxit in eo loco duas fortissimas ciuitates: quarum altera Gabaa: altera uero Maspha uocabatur.

Quia: generatione Baasā pēpta: regnauit sup Israhelitas Amari: & post eū fili⁹ ei⁹ Achab. CA. IX.

ET post hoc tps nō habuit iam Baasa pugnādi aduersus Asa. Perēptus ē enī a Creone: & sepult⁹ i ciuitate Thersa: cui successit filius Helan. Hic cū regnasset duobus ānis defūctus ē: quē occidit Zamarias equorū ordinis dimidii p̄iceps. Nā dū epularet apud dīfēsatorē suū noīe Osa: suāsīt q̄busdā equitibus ut subito deserentibus eū armigeris & principibus: desolatū reperiētes occiderēt. Illi nāq; cūctī circa obsessiōnē Gabathenæ ciuitatis i Palæstina positæ occupati uidebant. Perimēs itaq; Helā regē princeps equorū Zamarias: ipse regnauit: & omne Baasan genus secūdū prophetiā Gimon iteremit. Eodē nāq; mō eius domus propter impietatem radicū est euulsa: sicut genus Hieroboā pisse descripsimus. Exercitus q; Gabathon oblidebat audiēs qd de rege cōtigerat: & q; Zamarias occidēs eū inuasisset iperū: & ipsi p̄cipē suū Amari cōstituerē regē. Qui a Gabathena urbe mouens exercitū: uenit: in Thersa: & accedens ad ciuitatē: manu bellica eā cōcepit. Zamarias autē uidēs ciuitatē fuisse detēta: fugit ad locum aulæ regis secretiorē: & succedēs eā semetipsū pariter cōcremauit: cū regnasset diebus septē. Moxq; Israhelitas: diuisus ē populus: & alii quidē Themā regnare uolebāt: alii autē Amari. Cūq; uicisset ps Amari: interēptus ē Themā: & i toto exercitu regnauit Amari. Tricesimo autē āno regis Asa: Amari suscepit iperū: & tenuit ānis duodecī. Quorū quidē sex ānis in Thersa fecit: reliquos autē in ciuitate ea q; Mareō appellatur a græcis uero Samaria. Hic autē noīauit eam Somareō a Somaro quodā: q; ei mōtē uenūdauerat: in quo ciuitatē constituerat. In nullo at differebat a studiis priorū regnū: nisi q; peior erat: oēs enim quærebant modū: quatenus suis impietibus quotidie populū facerent a deo recedere: & propterea extinxit eos: & nullū permisit ex eorū genere supesse. Et is ergo defunctus ē in Samaria successitq; ei filius Achab. Ex his nāq; cognoscit: quātā prouidentia humanarū rerum probat habere diuinitas: & quō bonos quidē diligit: malos autē abhorret: & a radice disperdet. Israhelitarū deniq; reges p̄pter suā iniquitatē & iniustitiā alter sup alterum irruentes multi paruo tempore perierunt: & eorum genus exterminatū est.

Quō regnate Achab pphetauit Helyas: & de signis q̄ fecit: & q̄a discipulū elegit elif eū. CA. X.

ASa autē rex Hierosolymorū q; duabus tribubus p̄sidebat: & propter pietatē atq; iustitiā ad longā foelicēq; a deo p̄ductus ē senectutē: & cū regnasset quadragita duobus ānis: bona morte defūctus ē. Quo moriēte successit ei filius Iosaphat: de Abida matre procreatus. Hūc autē imitatorē p̄ aui sui Dauid pietate atq; fortitudine cūcti ipsis operibus decreuerūt. Sed de hoc rege nō ē modo referēdi necessitas. Igit Achab israhelitarū rex habitabat i Samaria: tenuitq; principatū ānis uiginti: & mēsisibus duobus: nihil āplius renouās: q; p̄isci fecerāt reges: nisi q; mali magnitudine tēderet ad peiora: supans oēm eorū neq̄tiā: & qd ad diuinā ptineret iuriā uiuaciter imitatus: & p̄cipue cōstructas adorauit uitulas: & sup hęc alia peiora molitus ē. Duxit uero uxore filiā Ionabal regis Tyri & Sydonis noīe Iezabel: p̄ q; didicit eius adorare deos. Erat enī mulier nimis acerrima simul & audax. Quæ ad rātā uēit luxuriā atq; uāsanā: ut etiā deo tyri & Sydonis quē Baal appellabāt tēplū edificaret: & plātaret oīum arborū lucos. Cōstituit autē & sacerdotes: falsosq; p̄phetas huic deo seruituros. Sed & ipse rex multos huiusmōi circa se fouebat: stultitia atq; neq̄tia omnes priores suos excellēs. Quidā igit p̄pheta summi dei de ciuitate Thesbi res Galaditidis regionis ueniēs ad Achab: dixit ei. Quia dixerit deus: neq; imbrē: neq; ros illis ānis in ea puincia se missus: nisi ipse rursus apparuisset. Et in his dictis cū iurasset accessit ad partes australes: & habitabat circa torrentem quēdā: unde poculi habebat auxiliū: nā corui cibum ei quotidie deferebāt. Cūq; fluius siccitate nimia defecisset: in ciuitatē Sareptā non p̄cul a Sydone Tyrorū deuenit: q; ciuitas in hęc medio cōstituta est. Deus enī p̄cepit cuidā illic mulieri uiduæ: ut cibū ei p̄beret: Cūq; non p̄cul eēt a porta: uidit mulierē uiduā sibi met colligētē ligna. Cui cū deus significasset hanc esse q; ei cibū ministratura foret: accedēs salutauit eā: & ad bibendū aquā sibi tribui postulabat. Quæ cū procederet: denuo uocans eam: etiam panē sibi possit afferri. Illa cum iurasset nihil se intus in domo habere: nisi modicū farinæ & paululū olei: & p̄pterea p̄rexisse ad colligēda ligna: ut cōspersa farina: sibi suoq; filio panes faceret: quibus expensis cum aliud nihil supesset ut fame moretū: ait p̄pheta. Cōfidens p̄ge: & spe meliori consistē: faciēs primitus mihi paululū deser. Prædico nāq; q; non tibi deficiet hidria farinæ: neq; uas olei: donec dei gratia imbrē fundat in terras. Hęc ei dicente p̄pheta: ueniēs ea quæ dixerat fecit. Et ipsa habuit paululū: & ex hoc filio ministravit p̄ter & prophetæ: nihilq; horum defuit eis: donec siccitas defecerat. Meminit etiam siccitatis & Menāder in gestis Ithobali Tyriorum regis ita dicens. Et siccitas super eos facta est a mense Hyperberetæ usq; ad alium annum Hyperberetæ. Qui dum deo supplicaret multa flumina sunt emissa. Isq; ciuitatē Botrā edificauit in phœnice & Aazon in bliphsa. Et hoc quidē ait: sub achab factam significās siccitatē. Hoc enī tpe Ithabalus cuius menāder fecit mētionem: regnauit in tyro. Mulier itaq; quā paulo ante diximus pabulū p̄phetæ p̄buisse: cum cecidisset eius filius in languorem: ita ut aiā dimitteret & mortuus esse uideretur: deflens & manibus semetipsam ualde discerpēs: uocesq; quas dictabat luctus emittens: accusabat apud se p̄pheta p̄sente factā iniuriā: quasi ipse peccata eius argueret: & ideo puer fuisset extinctus. Ille uero eam equo aīo eēt p̄cipiēs sibi filiū cōtradi dicēs: uiuū se eū resti-

tuere promisit. Qua tradente: portans eum ad locum in quo ipse degebat & in lectulo collocans: clamabat ad deum dicens: quod non fuisset bene mulieri repensatum quod illum susceperat & nutrierat: eum eius filius esset ablatum: rogabatque ut denuo animam puer reciperet atque uiuendi copia praeberetur. Cumque deus & matris habuisset misericordiam: & uellet precibus prophetae rogantis annuere: ne uideretur ad eam pro laesione uenisse: continuo ultra omnem opinionem reuixit puer. Illa uero gratias prophetae referens: tunc aperte se cognouisse dicebat quod loqueretur ei uere diuinitas. Transacto itaque tempore: ex uoluntate dei pergebat ad regem Achab ei nunciaturus imbrē. Aerumna enim & necessariorum inopia prouinciam nimis inuaserat: ita ut non solum homines propter siccitatem: sed etiam caetera animalia fames afficeret. Rex igitur reuocans quendam Abdiam: qui erat super eius iumentum: dixit ei: ut ad fontes aquarum & torrentes pergeret: quatenus pasua animalibus inueniret. Qui dum iam misisset in cunctum orbem terrarum: ad querendum prophetam Helyam: nec inuenisset: praecipit ut eum etiam ipse requireret. Quod dum fieri placuisset: & rex & Abdias per singula itinera perierunt. Contigerat itaque tempore quo Iezabel regina prophetas domini occiderat: ut centum prophetas iste in speluncis absconderet: eosque solummodo pane & aqua nutrieret. Cum igitur Abdias recessisset a rege: propheta ei Helyas occurrit. A quo requisitus quis esset: & agnoscens esse prophetam protinus adorauit. Cui propheta: pater inquit ad regem: & dic quomodo adsum. Cui ille respondit. Quid mali passus a me: illic me dirigis: quo possim indubitanter occidi. An ignoras: quomodo nullum reliquit locum rex: quo non dixerit: ut te reptum ad casum necis adducat. Praeuebat enim: ne dum regi nunciaret: Helya alibi discedente: metiri uideretur: ac morti succuberet: commemorabatque ei quemadmodum cum Iezabel prophetas occideret: centum ipse abscondos: & multos alios in spelaeo liberasset. Cui propheta: nihil metuens inquit ad regem festinus accede: praebuitque ei iurandi religionem: quomodo illa die ad Achab ipse quoque ueniret. Dumque regi nunciasset: quod uidisset Helyam: & mox occurrit Achab: requirens cum ira gradis: si ipse esset qui in populo Haebreorum impietatis auctor existeret. Tunc propheta in nullo formidans ait: eum potius mala omnia perpetrasse: eiusque genus qui in illam prouinciam deos alienos introduxisset: ac deum qui solus est reliquisset. Sed nunc inquit omnem populum ad montem Carmelum precipe congregari: nec non prophetas tuos patris & uxoris tuae quocumque sunt numero: prophetasque lucorum quasi quadrigentos. Qui dum omnes ad praefatum montem Achab euocante uenissent: stans in medio eorum Helyas ait. Quo usque diuisam mentem & uoluntates habentes in hac conuersatione consistitis. Siquidem putatis nostrae puerciae deum uere & solum: eum sequimini eiusque mandata seruate: si uero hoc non existimatis: sed peregrinos creditis & illis exhibenda etiam putatis esse culturam: eis nihilominus obedite. Cumque nihil populus ad talia responderet: petit Helyas pro experimento fortitudinis alienorum deorum: & sui cuius remanserat solus ipse propheta cum illorum esset numero quadrigenti: ut sumeret bouem: & eum occisum super altare poneret: nequaquam igne supposito: similiter etiam illos facientes proprios deos inuocare: quatenus eorum hostias concremaret: hoc inquit facto cognoscetis ueram dei praeualere naturam. Quod dum placuisset ait Helyas: ut eligentes bouem illi prius occiderent: & deos proprios inuocarēt. Quorum dum non audiret oratio: deridens Helyas magna eos uoce ad deos suos clamare monebat: quia aut profecti aliquo fuissent: aut forte dormiret. Illis autem a matutino usque ad diem mediam hoc facientibus: & semetipsum more patrio cultris & gladiis incidētibus: & nihil agentibus cum ipse esset iam hostias oblaturus: illos quod dem abire praecipit: populum uero in proximo iussit accedere: ut uideret & custodiret eum: ne lignis ignem latenter immitteret. Cumque populus accessisset: sumens. xii. lapides. secundum tribus Haebraici populi: constituit ex eis altare: & circum illud fecit foueam ualde profundam: & imposuit ligna super altare: & eis superposuit hostias: praecipitque ut quattuor hydriae de fonte completae deferentur super altare: donec fouea quae aquam sparsam exaltari suscipiebat: impleta maneret. Quo facto: coepit orare deum: atque clamare: ut erranti populo multo iam tempore: suam manifestam faceret potestatem. Cumque hoc dixisset: repente ignis de caelo uidente populo cecidit super aram: & consumpsit hostias uniuersas: ita ut etiam aqua ipsa concremaretur & locus ad cinerem usque perduceretur: & haec ita perdurat. Hoc uidentes Israelitae ceciderunt in terram & adorauerunt unum deum: solum: maximum uerumque clamantes: alios uero salaciter se & uana opinione coluisse. Tunc comprehendentes prophetas suos & cunctos Helya praecipiente peremerunt. Dixitque propheta regi. Perge ad conuiuium tuum: nihil decetero cogitans: post paululum namque adeo imbrem largissimum uidebis effundi. Igitur Achab post haec uerba discessit: Helyas autem in culmen Carmeli montis ascendens: positus in terra genibus: eisque coniungens caput orauit. Quo facto iussit ut eius minister pergens in quendam scopulum ad mare respiceret: & si aliunde nubem suscitari uideret: & referret. Tunc etenim erat aer ualde purissimus & serenitate perspicuus. Quo ascendente sapius: nihilque uidere se dicente: dum septies hoc fecisset: ait se uidere aerem aliquo modo non tamen amplius quam unius hominis uestigio nigrescentem. Quod dum audisset Helyas: misit ad Achab iubens: ut ad ciuitatem citius abiret: antequam imber prorumperet. Qui mox in urbem Iezrahel festinus aduenit. Tunc repente siquidem aere obducto caligine & nubibus adoperto specie uehemens ortus est & uberrimus imber effusus. Propheta uero diuinitus inspiratus: ante currum regis ad ciuitatem Iezrahel usque peruenit. Audiens itaque uxor Achab Iezabel: & signa quae fuerant ab Helya celebrata: & quae prophetas eius iteri

meret: indignata misit ad eum nuncios: & per eos interminata est se eum ita interfectorum: sicut p-
 diderat ille eius prophetas. Tunc formidans Helyas: fugit in ciuitatem nomine Bersabee: hæc est aut
 in ultimo sortis iudæ: i terra Idumæ: quo reliquens suum ministrum: abscessit i heremum: & orauit ut
 moreret: non enim se meliorem esse patrum dicens: ut illis perditis ipse uiuere aliquatenus exoptaret. Quo
 facto: circa quandam arborem obdormiuit. Et cum eum aliquis excitasset: surgens inuenit cibum: & aquam.
 Comedens autem & percipiens ex illius cibi refectione uirtutem: uenit ad montem Syna: ubi Moy-
 ses leges a deo dicitur accepisse: inueniensque in eo speluncam quandam: ingressus in eam comorabat
 Cuius eum uox quædam ex incerto facta requireret: ut quid illic adesset: & cur relinqueret ciuitatem: ait:
 eo quod occidisset prophetas alienigenarum deorum: & populo comprobasset: quia unus sit deus quem ab ini-
 tio coluissent: & ob hoc ad supplicium quereretur a regis uxore. Rursus autem audiens ut sub diuina prece-
 deret: & quod oporteret fieri altera die cognosceret: ex spelunca digressus est: & facto subito terræ motu:
 splendor fulgentis ignis inspexit: factoque silentio uox diuina nequaquam eum timere præcepit: quem
 nullus detinere posset inimicus: iussitque ut domum reuertens: ungeret populo regem Hieu: nam si fi-
 lium in Damasco uero Syriæ Azahel: pro se autem prophetam constitueret Helyseum de ciuitate Abe-
 la: ut totius impios populi perimeret: alios quidem Azahel: alios autem Hieu: Hæc audiens Helyas
 ad regionem reuersus est Hæbreorum: & inueniens Helyseum filium Saphar arantem: & cum eodem
 alios usque ad iuga duodecim accedens: proiecit super eum pallium suum. Helyseus autem cepit pro-
 phetare: & relictis bobus secutus est eum: rogans eum ut permitteret: quatenus parentes proprios sa-
 lutaret. Quo iubente ut faceret: ualedicens eis secutus est: & fuit Helyæ cuncto tempore eius uitæ di-
 scipulus: & minister. De hoc itaque propheta hæc dixisse sufficiat.

De morte Naboth & agri eius possessione iniusta: & quia Adath damasci & Syriæ rex secundo Zahab pu-
 gnauit & uictus est: & de religione seu gloria Iosaphat regis hierosolymorum. CAP. XI.

Quidam igitur Naboth de Azari ciuitate regio agro uicinus: rogante rege ut ei uicinum
 agrum quolibet precio uenundaret: quatenus eo coniuncto possessionem faceret poti-
 orem qui si nollet pecunias: acciperet ex eius agris quem uellet eligere: Naboth dicē-
 te: hoc se facere nolle: sed paternam sortem eligere ac possidere contristatus rex: quod alie-
 num prædium non posset accipere: neque lauacris usus est: neque cibus. Iezabel autem uxor
 sua requisit: cur ita tribularetur: cum neque balnea: neque prandium appeteret: neque cenam narrauit
 ei Naboth superbiam: & quia dum præmansuetis sermonibus & inferioribus a regia dignitate lo-
 cutus ei fuisset: non impetrando quæ poposcerat: pertulisset iniuriam. Illa uero rogabat: ut pusilla-
 nimitate tristitiaque recederet suo corpori solenniter prouideret: se dicens de Naboth supplicio co-
 gitare. Quæ misit litteras ad iudicem Israelitarum ex nomine Achab: iubens ut ieiunarent omnes:
 & habito conuentu: Naboth facerent præsidere: cum utique insignis esset genere & instruerent tres
 quosdam uiros audaces: qui contra eum testimonium quasi deum blasphemasset & regem: & hoc
 modo perimeretur. Naboth itaque secundum scripta reginæ & testimonio contra se perhibito quæ-
 si deum blasphemasset & regem: lapidatus & mortuus est. Audiens autem hæc Iezabel: ad regem in-
 gressa mox est: eique dixit: ut uineam Naboth gratis acciperet. Achab autem lætatus in his quæ acta
 sunt: exiliens e lecto: pergebat uineam Naboth inspecturus. In hoc indignatus deus: misit prophetam
 Helyam ad agrum Naboth: quatenus ad Achab accederet: eique de his quæ fuerant gesta loquere-
 tur: & quod occidens uerum dominum agris ipse illius hereditatem possideret iniuste. Cunque uenisset
 ad eum: dicente rege quid uellet: ait quia peccato pollutum eum inuenisset: in illo loco in quo Na-
 both mortuus a canibus uidebatur fuisse deuoratus: eius sanguinem & uxoris fundendum: & om-
 ne genus eius esse periturum: eo quod huiusmodi impietates effecerint: & contra leges patrias ciuem
 iniuste peremerint. Contristatus autem Achab: & penitentiam agens: ingressus est: & indutus sacco
 nudis pedibus ambulabat: non appetens penitus cibum: & peccata sua confitens: & deum hoc modo
 placare contendens. Tunc deus prophetæ dixit: Achab quidem uiuente: eius generis differendum est
 supplicium: sed eius filii temporibus inferendum. Et hæc quidem Helyas regi dixit: & abscessit.
 His itaque temporibus Adadus filius Adadi regis Syriæ & Damasci: collecto prouinciæ totius exer-
 citu & triginta duorum regum solatiis habitantium trans Eufraten: contra Achab castrametatus est.
 ille uero cum par non esset exercitu ad dimicandum non præsumpsit accedere: sed omnia necessaria
 in ciuitatibus munitis includens: ipse mansit in samaria. Habebat enim hæc muros ualde fortissimos:
 & erat expugnabilis obsidentibus. Rex uero Syrorum exercitu sumpto uenit ad Samariam: & ob-
 sidens eam preconem misit ad Achab: petens: ut eius legatos susciperet: & quid uellent agnosceret.
 Quod dum rex Israelitarum fieri permisisset: ueniētes legati ante regem dixerunt: diuitias filios &
 uxores Achab Adado regi dandas: & si promitteret hæc ita facienda: ut tolleret horum quæcunque
 uellet: castra solueret: & ab obsessione cessaret. Achab autem legatis dixit: ut eantes suo dicerent
 regi: quia & ipse & omnes eius possessio forent. Hæc illis renūciantibus: misit denuo dicens: altera
 die missurum se famulos: qui eius regalia perscrutarentur: & amicorum & cognatorum domos: &
 quicquid in eis optimum reperiunt auferrent: & quæ displicerent: sola relinquerent. Achab itaque
 secunda legatione Syrorum regis uehementer affectus: collecto populo in ecclesiam dixit: quia ipsi

quidem paratus fuerit pro salute & pace cunctorū & uxores suas: & filios & omnem dare possessionem: & quia hæc Syrorum prima legatione quesisset nūc inquit denuo missa legatione petit per-
 scrutandas domos: ut quicquid in eis optimum inuenire possit auferat: & occasionem hanc machi-
 nās ad pugnam: & sciens quia meis rebus non pepercisset: ad uestras accessit: ego uero quod uobis
 placuerit exhibeo. Populus autem respondit: ei non obediendum: sed potius contemnendum esse: &
 ad pugnandum se præparatos existere. Legatis itaq; rex respondit: ut abeuntes dicerent: quia pri-
 mæ quædam petitioni esset paratus obedire manere aut pro ciuium securitate se sollicitū dicēs: nec se
 cūdā petitionē posse implere: dimisit eos. Adadus autē audiēs hæc potius indignatus: tertiā legationē
 misit ad Achab iterminando atq; dicendo: q; altiore terræ congeriē muris de quibus ille præsume-
 bat erigeret: singulos terræ pugillos de exercitu eius unusquisq; portaret: & his eum interminationi-
 bus deterrebat. Achab autē respondente quia non deberet gloriari qui esset accinctus: sed qui bello
 superior demonstratus: legati ueniētes: & regē cū triginta duobus regibus qui in eius solatio uene-
 rant inueniētes in epulis: ei renūciauerūt respōsum. At ille repēte p̄cepit circumdari ciuitatē: & agge-
 res circa eam extolli: & nullo modo obsessionem reliqui. Achab autē his gestis: erat cum omni po-
 pulo in angustia constitutus. Tunc tamen securior factus est: a formidineq; releuatus: cum ad eum
 quidem propheta ueniret atq; dixisset: promississe deum: ut tanta hostium milia eius ditioni contra-
 deret. Quo requirete p̄ quos hæc uictoria proueniret: p̄ filios inquit p̄cipūte scilicet eorum impi-
 tiam præcedēte. Conuocans autem filios principum rex: inuenit quasi centum trigintaduos: agno-
 scensq; Syrum ad conuiuium fuisse conuersum: aperiens portas: filios principum mox emisit. Explo-
 ratoribus autem renūciantibus Adado quid gereretur: destinauit qui eis occurrerent percipiēs ut
 si quidem ad prælium uenirent: eos ad se ligatos adducerent: si uero pacifici essent: idem efficerent.
 Achab autem exercitum habuit alium intra murum in subsidiis. Porro filii principum congressi sy-
 rorum custodibus: multos eorum interemerunt: & alios usq; ad castra secuti sunt. Vidēs autem eos
 rex Israhelitarum: uincentes: etiam alium exercitum dimisit exire. Qui repente in Syros irruentes
 præualuerunt eis. Non enim Syri sperabant eos super se sic inopinabiliter fuisse uenturos. Quos
 propterea inuenientes nudos & ebrios: ita persecuti sunt: ut illi etiam relinquerent fugientes: & uix
 in equo rex potuisset euadere. Achab autem multos in itinere persecutos interfecit syrorum: & eo-
 rum castra diripuit: & inueniens in eis diuitias auri & argēti non paruas & curram Adadi: & equos
 quæ sumens in ciuitatem denuo remeauit. Dicente uero propheta: ut præpararet exercitum: quia fu-
 turo anno denuo sup̄ eum Syri reuerterētur: Achab in ciuitate hæc agebat. Adad autem cum quā-
 to potuit exercitu de prælio liberatus: cum amicis propriis cogitabat: quemadmodum cum Israhe-
 litis denuo dimicaret. Qui in montibus equidem non pugnandum eē dixerunt: quasi deus eorum
 in locis talibus præualeret: & propterea tunc ab eis essent uicti: sed si in campo gererent bella deuin-
 cerent. Super hoc consilium dabant: ut reges qui uenerunt in solatium: ad propria remeare dimit-
 teret: & eorum exercitum ad prælium retinens: satrapas ordinaret: & in loco occisorum exercitum
 de provincia eorum eligeret: & equos: currusq; suppleret. Credens hæc sibi bene fuisse dicta rex Sy-
 rorum: disponebat exercitum: uerisq; tempore castra mouens: accedebat super Hæbreos: ueniensq;
 in ciuitatem Apheca: in magno campo castra constituit. Achab uero occurrens ei cum sua uirtute e-
 diuerso tabernacula sua fixit. Erat autem quantum ad Syrum paruus ualde eius exercitus. Tunc rut-
 sus accessit ad eum propheta: & uictoriam deum dare promisit: suamq; uirtutem ostendere: qui non
 solum in montibus: sed etiam in campis uictor existeret: quod apud Syros non ita constaret. Igitur
 diebus septem castris positis quiescebant septima uero diluculo præcedentibus hostibus aciemq;
 constituentibus: ad pugnandum e diuerso: & Achab suum egit exercitum. Tunc congressi robustis-
 sima dimicatione commissa: hostes conuertit in fugam & ad eorum interitum prosequens immi-
 nebat. Illi uero suis curribus impediti ab inuicem sunt extincti: pauciq; diffugere ualuerunt in ci-
 uitatem Aphecath. Sed & ipsi sunt mortui: muris enim cadentibus super eos uiginti septem milia
 defecerunt. In prælio autem centum milia sunt occisa. Rex autem Syrorum Adadus fugiens cum
 quibusdam fidelissimis seruulorum subterraneo loco est celatus. Cui dum dixissent serui: quia cle-
 mentes essent & misericordes Israhelitæ: & possent modo consueto roganti salutem ei conferre: si
 euntes rogarent Achab: dimisit eos hoc agere. Tunc illi induiti saccis & restibus capita sua alligati:
 sic enim olim captiui rogabant Syri: ad Achab uenerunt petentes eū: ut Adadus rex mereretur
 salutem: quæ gratia eius proprius foret seruus. Ille uero dicens: se libenter eum suscipere si uiueret:
 neq; in prælio defecisset: honorem quoq; atq; deuotiōem exhibiturum se ei ut fratri debitam promi-
 sit. Tunc illi accipiētes iusiurandum: ut nihil pateretur aduersum: eduxerunt eum de loco: in quo ui-
 debatur esse celatus: & sedenti in curru Achab obtulerunt. Qui cum adorasset eum: dans ei Achab
 dexteram leuauit eum in currum: & osculatus est eum: iussitq; esse securum: dicēs: ut nihil mali debe-
 ret decetero formidare. Adad autē gratias egit: & nullo tēpore se obliuisci hæc beneficia compromi-
 sit: sed etiam ciuitates Israhelitarum quas abstulerant reges ante eum redditurum se dixit & Dama-
 scum: ut ita rex Hæbreorum egrederetur ad sua: sicut maiores eorū i Samariam. Celebratis itaq; sede-
 ribus iter eos Achab multis muneribus donatum Adadum ad propriū dimisit imperiū. Igitur bellū

Adadi regis Syrorum: quod habuit aduersus Achab: & Ifrahelitas: hoc modo terminatum est. Interea quidam propheta nomine Micheas: accedens ad unum Ifrahelitarum: petit ut eum in capite pro uoluntate dei percuteret. Quo nolente: perdidit ei: quia eo quod inobediens esset deo: eiusque precepto: leone occurrente perimeretur. Quod dum illi homini contigisset: accessit propheta rursus ad alium: & idem ut faceret impauit. Qui dum percussisset eum & eius uertice cruciasset: alligato capite accessit ad regem dicens: quia dum esset in exercitu constitutus: accepisset a quodam tribuno seruandum captiuum: sibique ab eo dictum: ut si captiuus fugeretur: ipse moreretur: quo fugiente is qui eum tradiderat mortem ei minaret inferre. Tunc ridente Achab mortem ei imminere iustissimam: soluens caput agnitus est Micheas esse propheta. Hac enim parabola utebatur: propter sermones quos erat ei dicturus. Ait namque: quia cum deus ei concessisset ut supplicium hostis euaderet: ipse inimicum eius Adadam qui deum blasphemauerat dimisisset: propterea deus decreuisset ipsum quidem ab illo periri: populum uero ab eius exercitu inuasionem consumi. Iratus ergo Achab propheta: illum quidem clausum seruari iussit. Confusus autem Micheas sermonibus: ad suam domum remeauit. Igitur de Achab haec dixisse sufficiat. Reuertar autem ad regem Hierosolymorum Iosaphat: is enim agens suum imperium & exercitum in ciuitatibus: & subiectorum prouinciam uniuersam constituens: non minores quam auus eius Abias tempore quo Hieroboam super decem tribus regnauerat munitiones ubique collocauit. Habuit enim propiciam & cooperatricem sibi diuinitatem: cum esset iustus & pius: & quod boni coram deo faceret: singulis diebus inquireret. Honorabant autem eum reges in circuitu constituti conferentes pecunias: ita ut diuinitas haberet amplissimas: & gloriam ualde preclaram. Anno siquidem tertio regni sui: conuocans prouinciarum principes & sacerdotes iussit ut peragrantes ubique omnem populum sub eo constitutum: docerent per singulas ciuitates mosaicas leges: ut eas sine praeruaricatione seruari: & circa eius religionem deuoti semper existerent. In his etenim cuncta multitudo ita gauisa est: ut nec amplecteretur potius: neque diligeret quam seruare leges. Sed etiam confines nimis amabant Iosaphat. Cunctaque etiam pacis foedera celebrarent: eique Palaestini solita tributa redderent: & Arabes annis singulis ministrarent: agnas duo milia & totidem arietes: muniuit maximas ciuitates atque fortissimas: & exercitus in eis contra hostes & arma praeparauit. Tunc enim erat ei ex tribu quidem iuda armorum exercitus trecenta milia uirorum: quoque principatum habebat Edorus: Ioannes autem ducentorum milium princeps erat: hos ipse duxit. Tribum Benjamin habuit Acharius: ducenda milia. Alter autem princeps militiae nomine Gozonas: armatorum habebat centum milia: & post hos alia centum milia qui regi fabulantur: quos direxit ad munitissimas ciuitates is filio suo Ioram accepit uxorem filiam Achab: qui decem tribubus impabat: nomine Gotholiam. Cumque post tempus ad Samariam prexisset: opulenter eum Achab suscepit: & populo qui eum secutus fuerat: clarum ualde largitate hospitalitatis exhibuit: id est tritici & uini & pecudum ubertate: rogauitque ut contra regem Syrorum ei solatia non negaret: quatenus Ramoth ciuitatem in Galaad constitutam auferret: quam eius patris primo fuerat: & a patre tunc regis Syriae uideretur ablata. Promittens uero Iosaphat solatia se daturum: quamuis non ab illius minor erat eius exercitus: & uocante ex Hierosolymis ad Samariam suum populum: egressi foris ciuitatem ambo reges & in propriis solis utriusque residentes: suum exercitum disponebant. Iosaphat autem iter haec iussit: ut si prophetae quidam adessent: uocati consulerentur: si esset eo tempore praelium contra Syrum agendum. Fuerat namque tunc pax Achab una cum Syro permanens annis tribus: ex quo eum post captiuitatem dimiserat ad propria remeare usque ad illum diem. Vocans ergo Achab prophetas suos quasi numero quadringentos: iussit consulere deum: si ei uictoriam contra Adadam pugnandi concederet: & captionem ciuitatis propter quam bellum praepararet inferre. Prophetis autem dicentibus pugnare simul & uincere: & Syrum esse captiuandum sicut & prius: intelligens in eorum sermonibus Iosaphat quia sunt falsi prophetae: requirebat Achab regem: si alter aliquis esset propheta dei ut certius de futuris agnoscerent. Achab autem esse quendam dixit: sed inuisum sibi hominem: eo quod mala prophetaret: & praedixisset eum moriturum a Syrorum rege deuictum: quapropter tunc in custodia teneretur: cuius nomen erat Micheas filius Obedi. Cumque petisset Iosaphat eum uocari: misit eunuchum & eduxit eum. Et dum eunuchus isset: indicauit ei omnes alios prophetas regi uictoriam praedixisse. Ille uero dicens: nihil se aliud de rege fore dicturum: nisi quod deus in ore eius potuisset: cum uenisset ad Achab eumque coniuuasset: ut id quod uerum esset ediceret: ait ostendisse sibi deum fugientes ifrahelitas: & esse in persecutione Syrorum: & ab eis cunctos dispergi per montes sicut greges pastoribus desolatos dicebatque significatum sibi eo quod alii quidem reuerterentur ad propria: ipsum uero solummodo in praelio periri. Cunctaque Micheas haec dixisset ad Iosaphat. Achab ait. Nonne pauloante significauit tibi: qualis sit circa me hominis huius affectus: & quod pessima prophetaret. Et cum Micheas diceret quod eum oporteret omnia quae a deo praedicebantur audire: & quod falsi quidem prophetae eum exaceruerant: ut spe uictoriae egrederetur ad bellum: immineret autem casus eius in praelio erat Achab tristitia remissus. Interea Sedechias quidam falsus propheta accedens ad regem ait: non esse respiciendum Micheam qui nihil diceret ueritatis: & indicio simul utebantur: Helyam prophetae in Iezrael ciuitate in agro nathei sanguinem eius a canibus lambendum: sicut & nabuthei: qui per eum a populo fuisset occisus. Quibus ab illo sic prophetatis: Micheam dicebat esse mendacem: quanto meliori prophetae dicere uidebatur contraria: & quod rex tertia die moreretur. Cognoscetis inquit re-

pente: si uera sunt quæ dicit iste: aut si potest spiritus sancti habere uirtutē. Cesus a me palmis nō nocet meæ manui: sicuti Iadā dextrā regis Hieroboam aridam fecit: dum eū cōprehēdere uoluisset. Hoc enī oībus notū est. Cūq; percussisset Micheā & nihil fuisset passus confortatus Achab in semetipso: contra syros mouit exercitum. Vincebat arbitror illud qd̄ iminebat: & falsi prophetae uerba plus q̄ erat ueritas credibilia faciebat: ut ex occasione pueniretur ad finem. Tunc stans sedechias & faciens cornua ferrea dixit ad Achab: unū ei manifestasset deus: in illis omnē syriam subuertendam. Michea uero dicente: quia Sedechias post non multos dies in cubiculo se celaret & quæreret pœnā declinari sui mendacii: iussit rex Micheam in custodiam duci Anon & Ioas: principum ciuitatis: & nihil aliud amplius ei præter panem & aquam ministrari.

Quomodo Achab contra Syros pugnando deuictus est: & ipse disperit.

CAP. XII.

Hic Achab & Iosaphat hierosolymorū rex sumētes exercitū: uenerūt in Ramoth Galaditis ciuitatē. Rex uero Syrorū audiēs eorū aduētū: suis eis obiecit exercitū: & nō pcul a ramoth castra fixit. Cōstituerūt at̄ inter se Achab & Iosaphat: ut Achab regiū schema deponeret hierosolymorū rex ppria stola uestitus astaret in acie. Et illi q̄ Michea dicta cōtēpserat: p̄ter habitū regiū & qd̄ debebat eueit. Adad nāq; syriæ exercitui præcepit uniuerso post p̄cipes suos: ut nullū aliū pimerēt: nisi tātūmō israhelitarū regē. Syri uero scā cōgrēsiōe uidētes an̄ acie regē Iosaphat astatē: & eū credētes eē regē achab: iperū fecerūt: eūq; circūderunt. Dūq; appropinquātes ip̄m nō eē cognoscerēt: recessere post tergū. Ab ortu nāq; diei usq; ad uesperā pugnātes: & p̄ualēte mādato regis neminē occiderūt: q̄rētes Achab iterficere solū: & inuēire nequerunt. Quidā uero Adadi regis puer noīe Adā cū sagitasset iter hostes: regē Achab p̄ lorica in pulmone percussit. At ille casum suum exercitui māifestare noluit: ne timore cōuerteret̄ i fugam: sed aurigā p̄cepit: ut cōuerso curru a plio declinaret. Grauius enī & mortaliter fuerat sagittatus: & usq; ad occasum solis factus exanguis iteriit. Igit̄ syrorū exercitus nocte supueniēte signum dante p̄cone discessit a castris: & agnoscentes cuncti mortuū Achab: ad ppria sunt reuersi. Corp̄ autē Achab sui ad Samariā referētes sepelierūt currūq; ei abluerunt i Iazara fōte Samariæ regis sanguine cruētatum: & tunc cognouerunt Heliā: p̄phetiā fuisse ueram. Canes nāq; ei lixerunt sanguinem: & meretrices ad fontem qd̄ erat reliquum diluerūt. Mortuū est nāq; in Ramoth: Michea hunc p̄dicente casum. Dū ergo hæc Achab regi a duob; p̄phetis p̄dicta uideat̄. oportet magnam iudicari diuinitatē: & honorari semp̄ & coli: & q̄ uera sūt recipi: quam ea q̄ p̄ cuiusq; libidie dñr cōpleri & arbitrandū: q̄ nihil uti lius ē q̄ uiroꝝ talium p̄ntia: p̄bente scdm̄ deo: qd̄ unusq;sq; debeat obseruare: & cogitandum ex his q̄ regi puenierunt: q̄a qd̄ debet neq; dūm p̄scitum fuerit euitat̄: sed repit in aīas hoīum iutili spe blandi endo: & hoc mō seducēdo: donec a deo debita passio compleatur. Hoc ergo mō uidef̄ etiam Achab deceptus: ut p̄dicentibus q̄dem p̄ditionē suam non crederet: prophetantibus autem ea quæ delectabatur de se credendo moretur. Cui Ochozias successit filius in regnum.

Continet hic liber tempus annorum centum quinquaginta: & mensum .vi.

Incipit liber .viii. antiquitatis iudaicæ.

Quemadmodum castrametatus est Iosaphat contra Moabitas: & domino pugnante mirabiliter sine p̄lio uicerit eos.

CAP. I.

Iosaphat itaq; rege ad Hierosolimam remeāte: post bellū quo solatiū p̄buerat Achab cōtra Adadū regē Syrorū: sicut p̄dixim;: occurrēs hien p̄pheta culpauit eū: cur Achab solatia p̄buisset: hoī impio piter & maligno: deū dicens moleste qd̄ hoc ptulisset: sed licet peccasset ualde: tñ pp̄ naturā ei; optimā: ab icursu hostiū pepcisse. Et tūc qd̄ ad grāe actionē rex & ad sacrificia dei cōuersus ē. Post hæc aut̄ cœpit oēm suā puiciam circuire: & populū edocere ut leges p̄ Moysen a deo datas oīo seruarēt: & pietatē circa deū nihilomin; exhiberēt. Cōstituitq; iudices i unaquaq; sui ip̄i ciuitate: p̄cepit ut p̄ nulla re ita cogitarēt: q̄ ut iusticiā populis exhiberēt: & neq; munera: nec cuiuspiā dignitatē pp̄ iudiciale sc̄m̄ aut diuitias aut genus cōsiderarent: sed oībus equa iura tribuerēt: sciētes q̄a etiam quæ occulte gerunt̄: a deo non ignorant. Hæc cum docuisset in unaquaq; ciuitate duarū tribuum: in Hierosolymam denuo remeauit: constituitq; ibi iudices a sacerdotibus: & leuitis: atq; primatibus: monens: ut diligenter & iusta iustitia cuncta disponerēt: sin aut̄ de reb; maiorib; qd̄a contribulium ex aliis ciuitatibus eos consulerēt: cum maximo studio eis & iustissime rñderent: quando rectum deberet esse iudiciū in ea ciuitate constitutum: ubi & templū dei & habitaculum erat impatoris. Horū aut̄ principes constituit Amasiam sacerdotem: & Sabadiam qui erat de tribu Iuda. Rex igit̄ hoc mō cuncta disposuit. Eo nāq; tpe castrametati sunt aduersus eū Ammonitæ & Moabitæ: sumentes secum Arabum maximam legionem & castra posuerunt apud Gaddi ciuitatem quæ est circa paludem Affaltidem trecentis stadiis: pcul ab hierosolymis: in qua nascitur palma præcipua simul & opobalsamum. Audiens autē Iosaphat: quō hostes transentes paludem: in eius puiciā deuenissent: & metuens: conuocauit in cetū populū Hierosolymorum in diuino sacrario: & stans contra faciē templi orabat: & inuocabat deū ut sibi suum auxilium præberet & robur: quatenus hostibus præualeret: dum & is qui templum ipsum edificauit